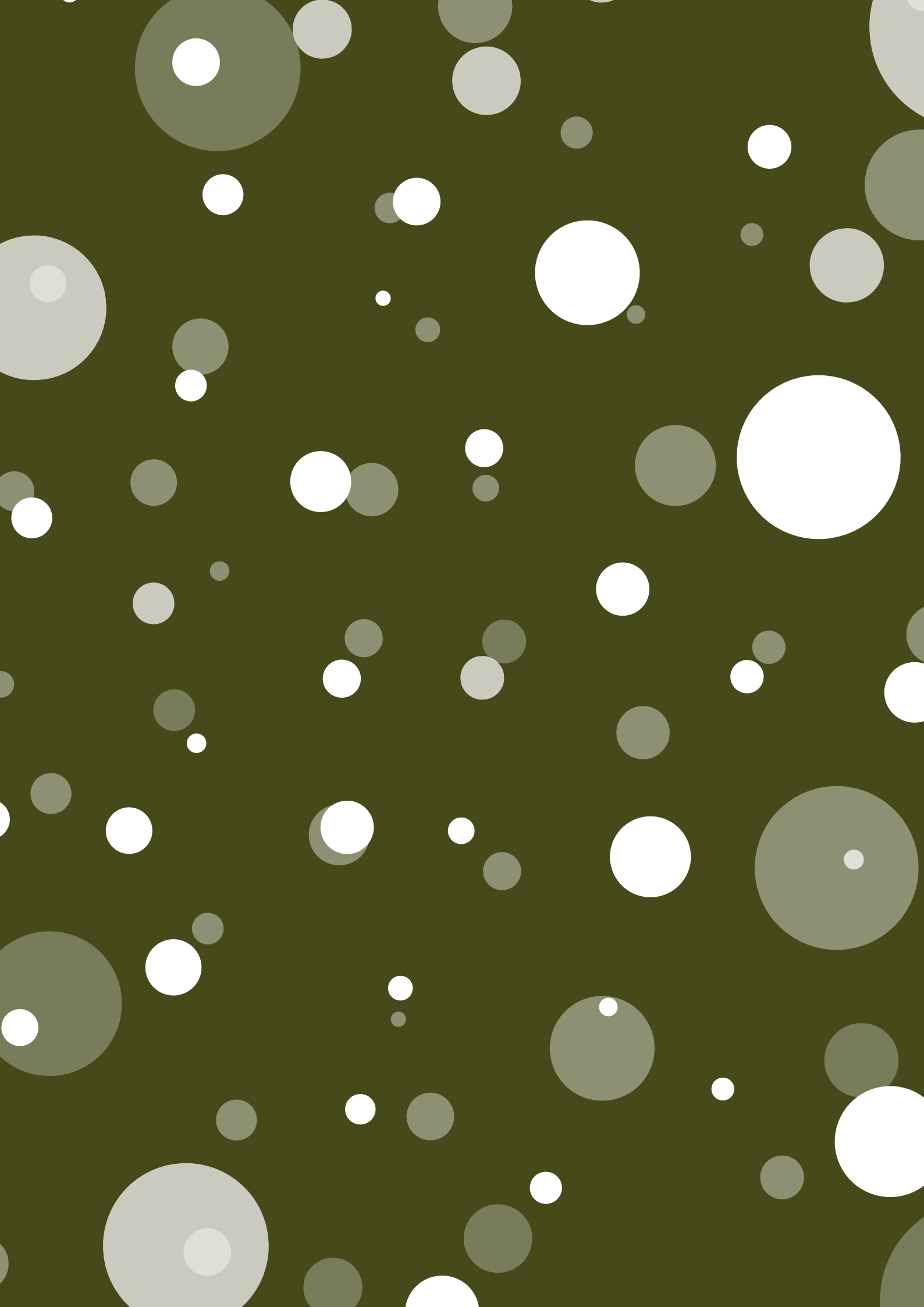

ANTISEMITISME in het Nederlandse **SOCIALE** **MEDIA LANDSCHAP**

2023

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1. Introductie	5
2. Samenstelling dataset	7
2.1 Platformen	8
2.2 Taal	9
Vergelijking 2021 - 2022 - 2023	9
Kanttekening: implicaties voor vergelijkend onderzoek	10
3. Toxiciteits-analyse	13
3.1 Toxiciteit gehele dataset	13
Platformen	13
Vergelijking 2021 – 2022 – 2023	14
3.2 Toxiciteit in berichten met betrekking tot de Joodse gemeenschap	14
Platformen	15
Vergelijking 2021 – 2022 – 2023	15
3.3 Gemiddeld toxiciteitsniveau	17
Vergelijking 2021 – 2022 – 2023	18
3.4 Intersectionaliteit en correlatie	18
Platformen	22
Vergelijking 2021 – 2022 – 2023	22
3.5 Meest voorkomende scheld- en triggerwoorden	21
Platformen	23
Vergelijking 2021 – 2022 – 2023	24
4. Netwerkanalyse	25
4.1 Het netwerk	25
4.2 Zoektermen	27
4.3 Buitenlandse beïnvloeding	27
Vergelijking 2021 – 2022 – 2023	28
5. Topic analyse	29
5.1 Grote topics	29
5.2 Kleinere topics	31
5.3 Topics typerend voor Nederland	33
Vergelijking 2021 – 2022 – 2023	33

6. Meme analyse	35
6.1 Terugkerende thema's en narratieven in 2023	35
6.2 Symboliek en figuren	35
6.3 Complottheorieën	37
6.4 Geweld en dehumanisering	40
6.5 Tekstuele inhoud (OCR en captions)	40
Vergelijking 2021 – 2022 – 2023	40
7. Tijdslijn	43
7.1 Evolutie in de tijd	43
7.2 De tweede golf: verkiezingen en platformspecifieke escalatie	44
Vergelijking met 2021–2023	45
8. Conclusie	47

In deze serie is een **Appendix** beschikbaar met een verklarende lijst aan technische termen en gekende antisemitische termen en complottheorieën. Daarnaast is apart een **Methodologisch Document** beschikbaar dat uitleg geeft bij de gebruikte definities, methodologie en technische aspecten. En tevens een **Technisch Rapport** dat laat zien hoe dit onderzoek is opgebouwd en van welke onderzoeksmethoden en technieken gebruik is gemaakt. We raden aan om deze documenten bij de hand te hebben als u het rapport leest.

Voorwoord

Sinds de oprichting in 1974 volgt CIDI ontwikkelingen die van belang zijn voor de Joodse gemeenschap in Nederland, de bestrijding van antisemitisme en het publieke debat over Israël. Vanaf het begin van de jaren tachtig vormt het monitoren en tegengaan van antisemitisme een vast onderdeel van ons werk. Jaarlijks publiceert CIDI de *Monitor Antisemitische Incidenten*, waarin meldingen en incidenten in Nederland worden verzameld, geanalyseerd en geïdentificeerd.

Die monitor heeft lange tijd vooral betrekking gehad op wat zich buiten het internet afspeelt: incidenten op straat, op scholen, op het werk, bij demonstraties, in de sportwereld of in de directe leefomgeving van Joodse Nederlanders. Dat blijft onverminderd belangrijk. Tegelijkertijd is de grens tussen online en offline de afgelopen jaren steeds minder scherp geworden. Sociale media, chatgroepen, fora en videoplatformen zijn voor veel mensen dagelijkse informatiebronnen en ontmoetingsplaatsen. Antisemitische beelden, leuzen, complotten en bedreigingen verspreiden zich daar snel en vinden vervolgens ook hun weg naar de fysieke wereld. Wie antisemitisme in Nederland goed wil begrijpen, moet daarom ook kijken naar de digitale omgeving waarin deze ideeën circuleren en worden versterkt.

Het jaar 2023 maakte die noodzaak des te zichtbaarder. In de eerste tien maanden van het jaar hield CIDI zich intensief bezig met de politieke en maatschappelijke ontwikkelingen in Israël, in het bijzonder de juridische hervormingen en de felle discussies die daarover ontstonden binnen de Israëlische samenleving en daarbuiten. Vanaf 7 oktober veranderde de context ingrijpend. De moordpartij van Hamas in Israël, de daaropvolgende oorlog en de reacties daarop domineerden vanaf dat moment ons werk. Ook in Nederland werd vrijwel meteen een enorme stijging van antisemitisme zichtbaar, zowel in meldingen van incidenten als in de toon en intensiteit van het publieke en online debat.

Dit rapport laat zien hoe online antisemitisme in 2023 vorm kreeg, welke thema's en netwerken daarin een rol speelden en hoe actuele gebeurtenissen werden aangegrepen om antisemitische narratieven te verspreiden. Daarmee vormt dit onderzoek een belangrijke aanvulling op de bestaande incidentenregistratie. Het maakt zichtbaar wat buiten beeld blijft wanneer uitsluitend naar real-life incidenten wordt gekeken.

CIDI is voornemens dit onderzoek naar online antisemitisme, dat mede mogelijk werd gemaakt door financiering van de Nationaal Coördinator Antisemitismebestrijding (NCAB), voortaan jaarlijks uit te voeren. Zo kunnen ontwikkelingen door de tijd heen beter worden gevolgd, vergeleken en begrepen.

Naomi Mestrum,
directeur CIDI

1. Introductie

Sociale media bleven in 2023 een centrale rol spelen in de vorming en verspreiding van publieke opinie, maar functioneerden tegelijkertijd als katalysator voor de circulatie van haatdragende, misleidende en complotgedreven boodschappen, waaronder antisemitisme. Het jaar 2023 werd in fundamentele zin getekend door de escalatie van het Israëlijsch-Palestijnse conflict na de Hamas-aanvallen van 7 oktober. Deze aanval had een directe en diepgaande impact op het antisemitische discours in Nederland: antisemitische uitingen online verdubbelden, conflict-gerelateerde narratieven kwamen steeds prominenter in beeld, en de grens tussen Israël-kritiek en antisemitisme werd op sociale media structureel overschreden.

Om inzicht te krijgen in deze ontwikkelingen is een grootschalige, kwantitatieve big data-analyse uitgevoerd op social media data van Nederlandse gebruikers uit het jaar 2023. De analyse maakt gebruik van AI-gestuurde classificatie, topic- en meme-analyse, en aanvullende methoden om zowel de kwantitatieve omvang als de verspreidingspatronen en thematische structuren van antisemitische narratieven te onderzoeken.

Daarnaast markeert het jaar 2023 een belangrijke methodologische verschuiving ten opzichte van de voorgaande rapporten. Waar de data voor 2021 en 2022 retroactief werden verzameld (historische data), met de bijbehorende beperkingen op het gebied van beschikbaarheid, volledigheid en platformdekking, is vanaf het midden van 2023 een systeem van real-time dataverzameling opgezet. Dit betekent dat data vanaf 2023 (bijna) op het moment van publicatie werd verzameld, wat resulteert in een aanzienlijk completere en meer representatieve dataset. De dataset omvat 11,7 miljoen berichten afkomstig van 15 platformen, waaronder twee nieuwe bronnen: Soyzellig¹ (het Nederlandse equivalent van 4chan) en een collectie van diverse Nederlandse alternatieve

nieuwssites- en blogs (binnen het onderzoek wordt naar deze laatste categorie veelal verwezen met de term “Wordpress sites”, aangezien veel van deze websites met behulp van Wordpress² zijn gemaakt). Om desondanks valide vergelijkingen met voorgaande jaren mogelijk te maken, is de data geharmoniseerd aan de hand van een gewogen steekproef (weighted sample³) die, indien nodig, de platformverhoudingen van eerdere jaren nabootst.

In dit rapport wordt een breed overzicht geboden van antisemitisme op Nederlandse sociale media in 2023. Hoofdstuk 2 geeft uitleg bij de onderzochte data en de methodologische kanttekeningen. Hoofdstuk 3 tot en met 7 presenteren de resultaten van de analyse. Dit omvat een toxiciteitsanalyse, waarin de hoeveelheid, ernst en verdeling van toxiciteit over verschillende (sub)categorieën wordt onderzocht, een netwerkanalyse, die de verspreiding van antisemitische content en de rol van centrale verspreiders in kaart brengt, een topicanalyse, waarin de belangrijkste antisemitische thema’s, topics en narratieven worden geïdentificeerd en gecontextualiseerd, een meme-analyse, gericht op het beeldmateriaal, en een tijdsanalyse, waarin de verspreiding van antisemitische content over het jaar wordt gevolgd om pieken en dalen in activiteit te detecteren. Aanvullend zijn de volgende documenten beschikbaar: een methodologisch document, een extensief technisch rapport en een appendix die uitleg geeft bij veel gebruikte technische en antisemitische termen en jargon.

¹ Soyzellig is een Nederlands imageboard dat qua structuur en functionaliteit vergelijkbaar is met 4chan. Het platform werd in 2023 opgericht en hanteert een model van minimale moderatie waarbij gebruikers anoniem kunnen posten. Net als zijn internationale equivalent kenmerkt Soyzellig zich door de verspreiding van extreem problematische en potentieel radicaliserende content.

² Open source software om sites te bouwen: <https://nl.wikipedia.org/wiki/WordPress>

³ <https://plainsignal.com/glossary/data-normalization>

⁴ <https://datascientyst.com/pandas-random-sampling-stratified-and-weighted/>

De resultaten laten een ingrijpende transformatie zien van het antisemitische landschap op Nederlandse sociale media. De verdubbeling van antisemitisme na 7 oktober, de opkomst van conflict-gerelateerde narratieven als dominante categorie en de groeiende internationalisering van het discours via buitenlandse accounts markeren 2023 als een kanteljaar. Fringe-platformen⁵, memes, waaronder voor het eerst AI-gegenereerde varianten, en de verstrengeling van antisemitisme met bredere extremistische ideologieën onderstrepen de

urgentie van voortdurende monitoring. Het rapport biedt daarmee handvatten voor beleidsmakers, onderzoekers en maatschappelijke organisaties om de dynamiek van online antisemitisme te begrijpen en effectiever te bestrijden.

⁵ Fringe platformen zijn kleinere en vaak minder bekende, alternatieve platformen met miljoenen, veelal anonieme, gebruikers en zeer beperkte content moderatie. Vaak staan ze bekend om het verspreiden van problematische content, zoals 4chan.

2. Samenstelling dataset

Voor dit onderzoek naar antisemitisme in het Nederlandse sociale medialandschap werd een uitgebreide dataverzameling opgezet voor het jaar 2023 van 15 verschillende platformen. Dit omvatte zowel VLOPs⁶ (Twitter/X, Facebook, Instagram, TikTok, YouTube en Reddit), als fringe media (4chan⁷, Telegram en 9gag⁸) en lokale Nederlandse platformen (Morokko.nl⁹, GeenStijl, Dumpert¹⁰, Soyzellig¹¹, Blckbx¹² en diverse lokale, alternatieve Wordpress websites¹³). Van bijna

alle platformen werd zowel volledig willekeurige data verzameld als data verzameld op basis van op voorhand geselecteerde zoektermen (zowel neutrale als toxische zoektermen¹⁴). De dataverzameling richtte zich uitsluitend op publiek geposte inhoud. Berichten uit privé-groepen en -chats werden niet verzameld. De geografische locatie werd afgebakend aan de hand van metadata; gebruikers die hun locatie publiek maken of door de automatische detectie van de Nederlandse taal. Dit houdt in dat ook een deel Engelstalige berichten gepost door Nederlandse gebruikers is meegenomen. Andere talen zijn in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten¹⁵. Daarnaast houden we rekening met de beperking dat een klein deel van de Nederlandstalige berichten mogelijk afkomstig is van Nederlandstalige gebruikers buiten Nederland. In dit hoofdstuk bekijken we de samenstelling van de verzamelde data op basis van platform en taal¹⁶.

⁶ Very Large Online Platforms: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/dsa-vlops>

⁷ 4chan is een website waar gebruikers volledig anonim en zonder moderatie berichten kunnen delen. Het platform staat bekend om de verspreiding van extreem haatdragende, gewelddadige en mogelijk radicaliserende content.

⁸ 9gag is een platform dat zich richt op het delen van memes en korte video's. Het heeft een beperkte moderatie en staat bekend om zijn soms controversiële en aanstootgevende humor, die vaak grenst aan extremistische inhoud.

⁹ Morokko.nl is een forum dat oorspronkelijk gericht is op jongeren met een Marokkaans-Nederlandse achtergrond. Het platform functioneert als een online gemeenschap waar thema's zoals actualiteit, cultuur en dagelijks leven worden besproken. Het forum heeft door de jaren heen kritiek gekregen, omdat in sommige discussies discriminerende, seksistische en polariserende uitingen te vinden zijn.

¹⁰ Geenstijl en Dumpert zijn aan elkaar gelieerde, Nederlandse blogs met commentaarsecties. Ze staan bekend om hun provocerende en veelal polariserende toon en minieme moderatie.

¹¹ Soyzellig is een Nederlands imageboard dat qua structuur en functionaliteit vergelijkbaar is met 4chan. Het platform werd in 2023 opgericht en hanteert een model van minimale moderatie waarbij gebruikers anonim kunnen posten. Net als zijn internationale equivalent kenmerkt Soyzellig zich door de verspreiding van extreem problematische en potentieel radicaliserende content.

¹² Blckbx is een Nederlands mediaplatform dat zich profileert als alternatief nieuws- en opiniekanaal. Het richt zich sterk op maatschappelijk en politiek debat en staat bekend om zijn kritische houding tegenover gevestigde media, overheid en instituties. Het platform biedt artikelen, video's en discussies, en trekt een publiek dat geïnteresseerd is in alternatieve perspectieven. Moderatie is beperkt, waardoor in de reacties ook polariserende en soms complottheoretische standpunten voorkomen.

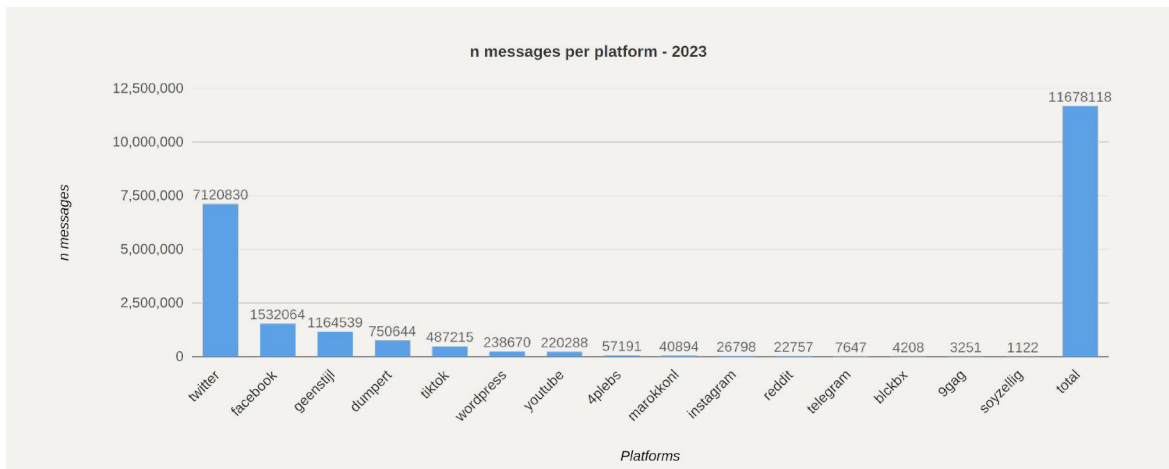
¹³ Hierbij gaat het om een reeks van kleinere, Nederlandse blog- en nieuwsites, veelal gepubliceerd via de software Wordpress: <https://nl.wikipedia.org/wiki/WordPress>. Deze sites bieden een alternatieve kijk op de actualiteit. Hierbij kan het gaan om onderbelichte topics en

andere perspectieven. Alternatieve media staat echter veelal bekend om de verspreiding van mis- en desinformatie en complottheorieën, zowel in nieuwsartikelen en blogposts als in commentsecties. Voorbeelden van dergelijke sites zijn NineForNews en Cafe Weltschmerz.

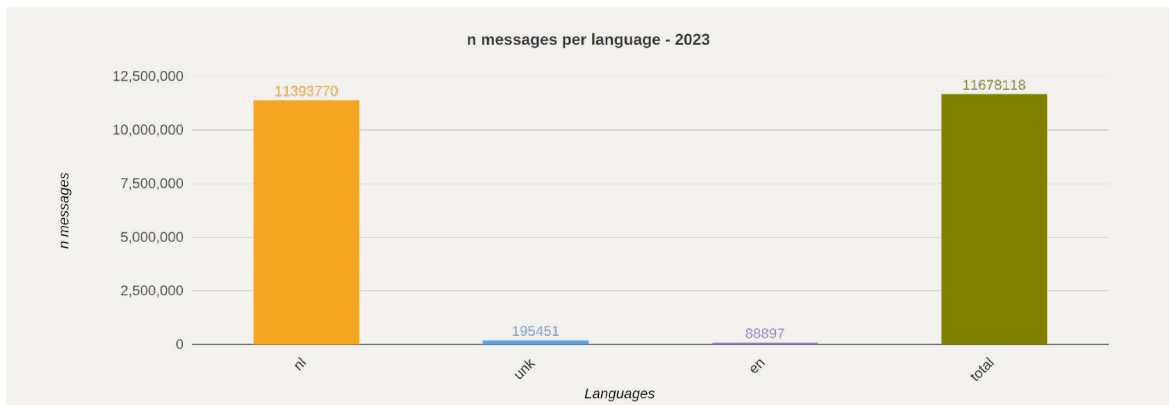
¹⁴ Met toxisch bedoelen we alle content die op enigerlei wijze problematisch is, zoals o.a. haatspraak, bedreigingen en desinformatie. Een voorbeeld van een neutraal keyword is "joden". Een voorbeeld van een toxisch keyword is "kankerjoden".

¹⁵ Dit, omdat met name Engels de voertaal is online. Dit geldt niet voor andere talen.

¹⁶ Hierbij moet nogmaals duidelijk gemaakt worden dat het gaat om een steekproef en dus niet alle data gepost door Nederlandse gebruikers. Dat ligt in werkelijkheid veel hoger.

Figuur 1: Distributie van data per platform

Figuur 2: Distributie van data per taal

2.1 platformen

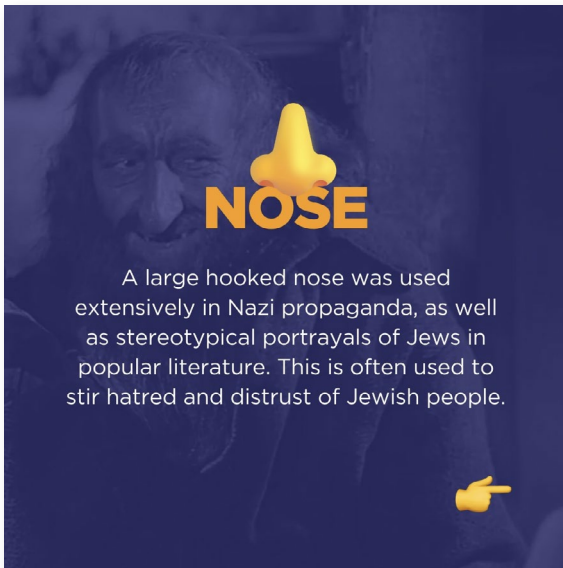
De dataverzameling voor 2023 resulteerde in een omvangrijke dataset van in totaal 11.675.271 berichten afkomstig van diverse sociale mediaplatformen. De platformdistributie toont een opmerkelijk gevarieerd landschap waarbij Twitter/X veruit de grootste bijdrage leverde met 7.120.830¹⁷ berichten. De overige platformen maken aanzienlijk kleinere volumes uit in de dataset: Facebook (1.532.064), GeenStijl (1.164.539), Dumpert (750.644), TikTok (487.215), Wordpress (238.670), YouTube (220.288), 4chan (57.191), Marokko.

¹⁷ Twitter/X data is in eerste instantie zeer toegankelijk (gemakkelijk te verzamelen). Ten tweede is de Nederlandse activiteit op Twitter/X zeer hoog (het platform is bijvoorbeeld veel minder populair in Oost-Europese landen of zelfs Frankrijk). Onderzoek van Semiocast toonde in 2012 al aan dat Nederlanders de meest actieve Twitter/Xaars ter wereld zijn: <https://www.webpronews.com/netherlands-Twitter/X-activity/>.

nl (40.894), Instagram (26.798), Reddit (22.757), Telegram (7.647), Blckbx (4.208), 9gag (3.251) en Soyzellig (1.122).

Opvallend is de substantiële Nederlandse activiteit op zowel lokale Nederlandse platformen en alternatieve media (Wordpress sites) als op fringe platforms zoals 4chan. GeenStijl en Dumpert leveren samen meer dan 1.5 miljoen berichten. Ook de activiteit op Nederlandstalige alternatieve media (Wordpress sites) is substantieel. Deze sites dragen gezamenlijk meer dan 200.000 berichten en blogposts bij. Daarnaast toont de dataset een aanzienlijke Nederlandse aanwezigheid op het fringe platform 4chan (4plebs genoemd in figuur 1¹⁸) met meer dan 57.000 berichten; een platform dat be-

¹⁸ 4chan wordt in de grafiëk 4plebs genoemd. 4plebs is een site die 4chan berichten archiveert en makkelijk doorzoekbaar maakt: <https://4plebs.org/>

Figuur 3-4: Voorbeelden van antisemitisch gebruik van emojis

kend staat om zijn minimale moderatie, anonimiteit en verspreiding van zeer toxische en extremistische content. Daarnaast is eind 2023 een lokaal Nederlands equivalent van 4chan opgericht, Soyzeilig, met vergelijkbare content. Dit platform draagt 1000+ berichten bij. Problematisch is dat met name jongeren actief lijken te zijn op dit soort fringe platformen¹⁹.

2.2 Taal

De taalkundige analyse van de verzamelde data toont dat het overgrote deel van de berichten in het Nederlands is geschreven (11.393.770 berichten). Daarnaast werden kleinere subsets van Engelstalige data gevonden (88.897 berichten) en berichten die niet taalkundig konden worden geclassificeerd (195.451). Deze laatste categorie bestaat uit berichten die uitsluitend afbeeldingen, emojis, hashtags, URL's of andere niet-tekstuele elementen bevatten. Hoewel deze berichten geen traditionele taalkundige inhoud bevatten, zijn ze niettemin relevant voor het onderzoek, aangezien antisemitisme ook via afbeeldingen, symboliek, emojis of gecodeerde hashtags tot uitdrukking kan komen.

Vergelijking 2021 - 2022 - 2023

De dataverzameling over de drie onderzochte jaren toont significante verschuivingen in zowel het totale datavolume als de platformdistributie. Het totaal aantal verzamelde berichten daalde substantieel van 29,7 miljoen in 2021 naar 25,3 miljoen in 2022 en vervolgens naar 11,7 miljoen in 2023. Deze afname wordt voornamelijk verklaard door de drastische veranderingen in de toegankelijkheid van Twitter/X-data: waar in 2021 nog 27,1 miljoen berichten van dit platform werden verzameld en in 2022 23 miljoen, daalde dit in 2023 naar 7,1 miljoen berichten. Deze scherpe daling is grotendeels toe te schrijven aan de ingrijpende wijzigingen in het API-beleid van Twitter/X waardoor de kosten voor datatoegang exponentieel stegen en onderzoekers naar alternatieve verzamelmethode moesten zoeken²⁰.

¹⁹ Analyse op basis van de Flesch Reading Ease indiceert dat met name jongeren actief zijn op 4chan (zie appendix 8)

²⁰ <https://mashable.com/article/Twitter/X-elon-musk-paid-enterprise-api-access-pricing>

Tegelijkertijd verschoof vanaf 2023 de onderzoeksstrategie naar een meer gestructureerde en systematische dataverzameling van meerdere platformen. In tegenstelling tot 2021 en 2022, toen de dataverzameling nog grotendeels afhankelijk was van het ophalen en reconstrueren van historische data²¹, werd in 2023 halverwege het jaar een meer real-time verzamelingsmethode²² geïmplementeerd. Dit leidde tot een aanzienlijk evenwichtiger platformdistributie, met name voor de grote mainstream platformen²³: Facebook steeg van ongeveer 12.000 berichten in 2021 en 10.000 in 2022 naar 1,5 miljoen in 2023. Ook TikTok (van 133.000 naar 487.000 berichten), YouTube (van 3.400 naar 220.000 berichten), Instagram (van 9.600 naar 26.000) en Reddit (van 5.417 naar 22.757) toonden substantiële groei. Deze verschuiving weerspiegelt niet noodzakelijkerwijs een toename in Nederlandse activiteit op deze platformen, maar vooral een verbeterde datacapaciteit en een representatievere steekproef van het bredere sociale medialandschap.

De lokale Nederlandse platformen GeenStijl en Dumpert bleven over de drie jaren stabiel aanwezig met gezamenlijk 1,9 miljoen berichten in 2023. Opvallend is de gestage daling van Marokko.nl, van bijna 90.000 berichten in 2021 naar 57.000 in 2022 en verder naar 40.000 in 2023. Dit suggereert een afnemende populariteit van dit platform, mogelijk als gevolg van de groeiende aantrekkingskracht van (mainstream) sociale mediaplatformen.

²¹ Wanneer data niet in real-time verzameld wordt, moeten datasets achteraf samengevoegd worden uit wat we 'historische' data noemen (data die na lange tijd nog steeds toegankelijk is). Dit brengt moeilijkheden met zich mee; veel platforms bewaren gegevens slechts tijdelijk, oude content wordt verwijderd of is niet systematisch gearchiveerd, en de toegang tot historische datasets is vaak beperkt. Dit heeft gevolgen voor het verzamelen en analyseren van data, zoals beperkte resultaten, ontbrekende of onvolledige data en een disbalans in de dataset.

²² Een real-time verzamelmethode houdt in dat data bijna direct wordt gearchiveerd, zodra het (online) verschijnt. Dit zorgt voor complete en representatieve datasets die na lange tijd nog steeds geraadpleegd kunnen worden.

²³ Historische data verzamelen wordt veelal bemoeilijkt en beperkt op juist de grote mainstream platformen.

Een significante ontwikkeling in het platformlandschap is de introductie van nieuwe platformcategorieën in 2023. Ten eerste werd een substantiële collectie van Nederlandse alternatieve media toegevoegd in de vorm van Wordpress-sites, die gezamenlijk meer dan 238.000 berichten bijdroegen. Veel van deze sites zijn opgekomen tijdens de COVID-19-pandemie en lijken aan populariteit te hebben gewonnen. Ook Blckbx (een van de meest bekende alternatieve media sites in Nederland) groeide van bijna 3.000 berichten in 2022, naar ruim 4.200 berichten in 2023. Dit duidt op een groeiend ecosysteem van alternatieve informatiekkanalen dat potentieel bijdraagt aan de verspreiding van mis- en desinformatie en complottheorieën.

Ten tweede verscheen eind 2023 het platform Soyzellig in de dataset; een Nederlands equivalent van 4chan met ruim 1.100 berichten. De opkomst van dit lokale fringe platform, gecombineerd met de stabiel hoge Nederlandse aanwezigheid op 4chan zelf (rond de 56.000-57.000 berichten per jaar over alle drie de jaren), suggereert een blijvende of zelfs groeiende interesse in anonieme, minimaal gemodereerde platforms die geassocieerd worden met extremistische content en radicalisering, met name onder jongeren.

Kanttekening: implicaties voor vergelijkend onderzoek

De substantiële methodologische verschuivingen in de dataverzameling over de drie onderzochte jaren hebben belangrijke implicaties voor de vergelijkbaarheid van de resultaten. Hoewel de evolutie naar een meer gestructureerde en uitgebalanceerde dataset in 2023 een aanzienlijke verbetering betekent voor de representativiteit en kwaliteit van het onderzoek, introduceert deze ontwikkeling tegelijkertijd methodologische uitdagingen bij het maken van longitudinale vergelijkingen met de jaren 2021 en 2022. Dit vereist een genuanceerde analytische benadering.

De kern van deze problematiek ligt in de fundamenteel verschillende platformdistributies tussen de datasets. In 2021 en 2022 bestond een groot deel van de verzamelde data uit Twitter/X-berichten, met relatief minimale bijdragen van andere mainstream platformen zoals Facebook, Instagram, YouTube en TikTok. In contrast vertoont de dataset van 2023 een veel gediversifieerder beeld, waarbij Twitter/X een veel kleiner, en meer

gebalanceerd, deel van het totale volume uitmaakt. Platforms als Facebook, TikTok, YouTube en Instagram zijn daarentegen significant meer en beter vertegenwoordigd. Deze verschuiving weerspiegelt niet zozeer een verandering in gebruikersgedrag, maar vooral de verbeterde datacapaciteit en systematische verzamelingsmethodologie.

Deze veranderde distributie heeft directe consequenties voor de analyse van antisemitische content. Verschillende sociale mediaplatformen vertonen structureel verschillende niveaus van problematische content als gevolg van variaties in platformcultuur, moderatiebeleid, gebruikersdemografie en communicatievormen. Platformen zoals Twitter/X, en met name fringe media als 4chan en Telegram, worden consistent genoemd als hotspots van problematische content, waaronder antisemitische uitingen. Daarentegen vertonen platforms als Instagram en YouTube structureel lagere percentages van dergelijke content.

Het directe vergelijken van de absolute of relatieve prevalentie van antisemitisme tussen enerzijds 2021/2022 en anderzijds 2023 zou daarom tot methodologisch incorrecte conclusies kunnen leiden. Een ogenschijnlijke daling in het percentage antisemitische berichten in 2023 ten opzichte van 2021 zou niet noodzakelijkerwijs een daadwerkelijke afname van antisemitisme in het Nederlandse sociale medialandschap weerspiegelen, maar zou grotendeels kunnen worden verklaard door de verhoudingsgewijs veel grotere aanwezigheid van structureel neutralere platformen in de meer recente dataset.

Om deze methodologische valkuil te vermijden en statistisch valide vergelijkingen mogelijk te maken, zal voor analyses die zich specifiek richten op trends over de drie jaren heen een aanpassing van de datadistributie noodzakelijk zijn. Concreet betekent dit dat de platformdistributie van de dataset van 2023 gelijkaardig moet worden gemaakt (geharmoniseerd) aan die van 2021/2022 door middel van gewogen sampling^{24,25}. Deze correctie zorgt ervoor dat verschillen in geobserveerde prevalentie van antisemitisme daadwerkelijk veranderingen in online discourse weerspiegelen, en niet simpelweg de compositie van de dataset.

Het is belangrijk te benadrukken dat deze correctie uitsluitend van toepassing is op specifieke vergelijkingen tussen de jaren. Voor andere analytische componenten van dit onderzoek, zoals netwerkanalyse, topic modelling of analyse van memes, blijft de volledige, ongewogen dataset van 2023 het meest geschikt. Deze analyses profiteren immers juist van de verbeterde representativiteit. De methodologische aanpassing dient dus niet als correctie op een 'fout' in de recente data, maar als noodzakelijke harmonisatie voor het specifieke doel van temporele vergelijking.

²⁴ <https://plainsignal.com/glossary/data-normalization>

²⁵ <https://datascientyst.com/pandas-random-sampling-stratified-and-weighted/>

3. Toxiciteits-analyse

Om de aanwezigheid van antisemitisme in de verzamelde data te onderzoeken, is gebruikgemaakt van een robuust toxiciteitsalgoritme in combinatie met de gespecialiseerde antisemitisme classifier, beide in-house ontwikkeld²⁶. Deze AI-modellen stellen ons in staat om op systematische wijze onderscheid te maken tussen neutrale berichten, berichten die antisemitische inhoud bevatten en sub- en aanverwante categorieën van antisemitisme. In dit hoofdstuk analyseren we eerst de volledige dataset, alvorens in te zoomen op specifieke subsets die zijn gefilterd op relevante zoekwoorden. Daarna nemen we enerzijds intersectionaliteit en correlatie en anderzijds antisemitisch jargon onder de loep.

3.1 Toxiciteit gehele dataset

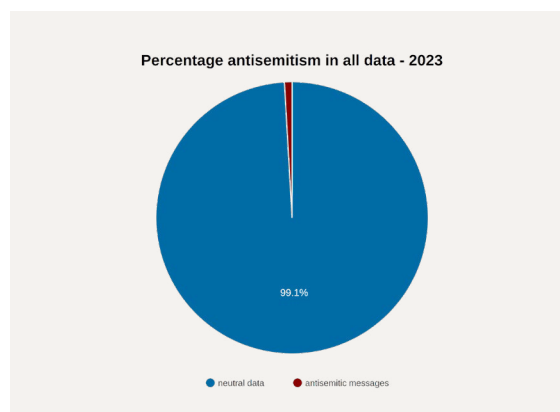
De eerste grafiek toont dat het overgrote deel van de verzamelde berichten in 2023 neutraal is: 99,1% van alle berichten bevat geen antisemitische inhoud. Toch betekent dit, gezien de omvang van de dataset van bijna 12 miljoen berichten, dat er in absolute aantallen nog altijd sprake is van een substantiële hoeveelheid antisemitische berichten (104.126 berichten).

Platformen

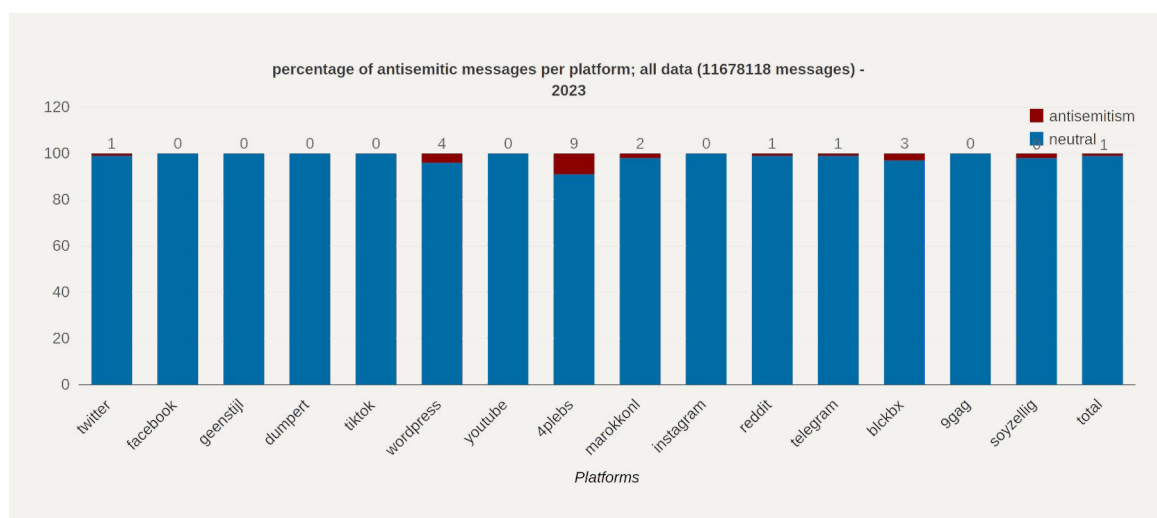
Wanneer de verdeling per platform wordt bekeken, valt op dat antisemitisme ongelijk verspreid is.

²⁶ Zie het methodologisch document, paragraaf 4.2 en 4.3 voor meer uitleg hieromtrent

4chan vertoont veruit de hoogste concentratie van antisemitisme (9%, ofwel bijna 1 op de 10 geposte berichten), gevolgd door alternatieve media sites (Wordpress-sites met 4%), blckbx (3%) en Marokko.nl en het in 2023 nieuw opgekomen platform Soyzeilig (2%). Telegram, Twitter/X en Reddit vertonen 1% antisemitische berichten in hun respectievelijke dataverzameling. Deze scheve verdeling bevestigt de bevindingen uit eerdere jaren dat fringe en alternatieve platformen fungeren als brandpunten van antisemitische uitingen.

Wat betreft taal, is antisemitisme aanzienlijk meer dominant in het Engels. Het verschil in de concentratie van antisemitisme per taal wordt grotendeels verklaard door het feit dat de Engelstalige berichten veelal afkomstig zijn van fringe platforms zoals 4chan, waar de drempel voor toxische en extremistische inhoud veel lager ligt. Daarnaast worden op Twitter/X

Figuur 5-6: Distributie van antisemitisme in gehele dataset (5) en per platform (6)

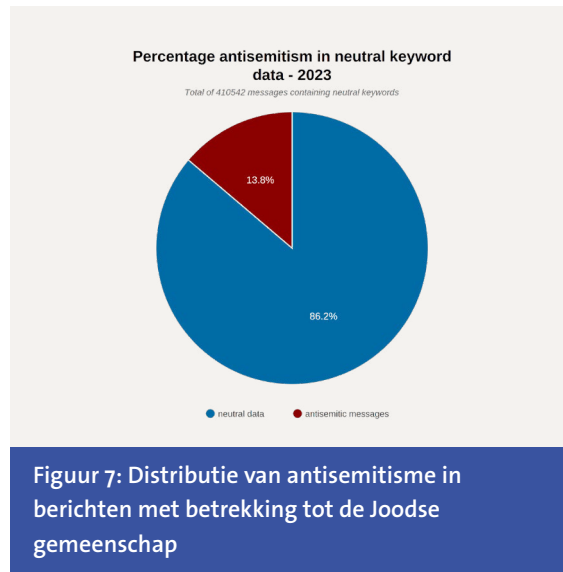
Engelstalige antisemitische berichten vaak geretweet door Nederlandse gebruikers of tweeten Nederlandse (antisemitische) influencers in het Engels voor een groter bereik.

Vergelijking 2021 – 2022 – 2023

Om de vergelijkbaarheid te waarborgen, werd de platfordistributie van 2023 geharmoniseerd met die van 2021 en 2022 door middel van gewogen sampling. Deze analyse toonde minimale verschillen met de niet-gesampelde dataset (1% i.p.v. 0,9% antisemitisme over de gehele dataset). Dit kan worden verklaard doordat de 2023-dataset nog relatief gelijkaardig is aan die van 2021 en 2022; de nieuwe systematische dataverzamelmethode werd immers pas halverwege het jaar geïmplementeerd, waardoor de dataset nog grotendeels de kenmerken van de eerdere jaren vertoont met een sterke dominantie van Twitter/X-data.

Vergeleken met 2021 en 2022 zijn de algemene trends grotendeels stabiel gebleven: antisemitisme blijft in absolute termen beperkt tot een klein percentage van de totale dataset, maar concentreert zich sterk op fringe en alternatieve platforms. Het totale percentage antisemitische steeg wel van 0,5% in 2021 en 0,4% in 2022 naar 1% (geharmoniseerde data) in 2023. Dit betekent meer dan een verdubbeling in 2023 ten opzichte van 2022. Deze drastische toename wordt hoogstwaarschijnlijk verklaard door de escalatie van het Israëliësch-Palestijns conflict in oktober 2023.

De aanwezigheid van antisemitisme op 4chan blijft over de drie jaren consistent hoog, met percentages tussen de 8-10%. Dit bevestigt de structurele rol van dit platform als brandpunt van extremistische content. 2023 wordt daarnaast gekenmerkt door de oprichting van Sozzellig, het Nederlandse equivalent van 4chan, dat ondanks zijn beperkte omvang reeds een substantieel percentage antisemitische content vertoont. Tegelijkertijd tonen de in 2023 nieuw toegevoegde Wordpress-sites (alternatieve media) eveneens een hoog percentage antisemitische content. Dit onderstreept de groeiende rol van 4chan-achtige imageboards en alternatieve mediakanalen in de verspreiding van problematische content. Daarnaast vertoont Twitter/X in 2023, in tegenstelling tot in 2021 en 2022, voor het eerst een meetbaar percentage antisemitische berichten in de gehele dataset.

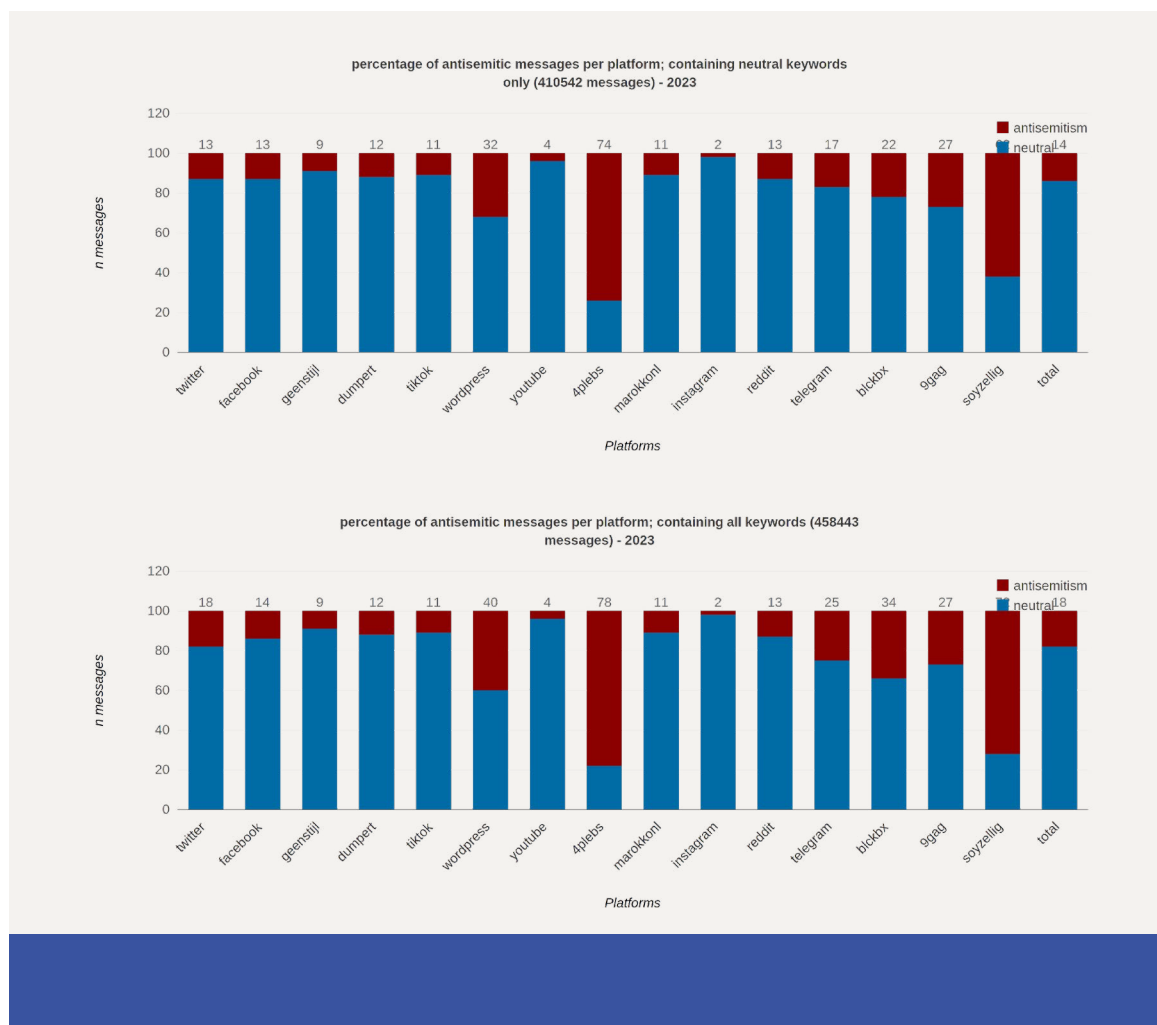
3.2 Toxiciteit in berichten met betrekking tot de Joodse gemeenschap

Ook werd een subset van de dataset geanalyseerd waarin enkel berichten zijn opgenomen die refereren aan de Joodse gemeenschap (de keyword-subset). Daarbij is onderscheid gemaakt tussen neutrale zoektermen (405.304 berichten) en een uitgebreidere set waarin ook expliciet toxische termen voorkomen (458.443 berichten)²⁷. Dit onderscheid maakt het mogelijk om inzicht te krijgen in zowel de algemene discursieve context rond de Joodse gemeenschap, als in de mate waarin antisemitische terminologie bewust wordt ingezet.

De analyse van de subset met neutrale zoektermen laat zien dat 13,8% van de berichten over de Joodse gemeenschap antisemitisch van aard is (meer dan 56.000 berichten). Wanneer we ook de toxische zoektermen meenemen, stijgt dit percentage tot 18,1%, bijna 83.000 berichten²⁸. Deze cijfers tonen aan dat binnen conversaties die expliciet over de Joodse gemeenschap gaan, antisemitisme zeer substantieel aanwezig blijft.

²⁷ Voor de volledige lijst van zoektermen, zie het Methodologisch document 4.1 en appendix 7

²⁸ Aan de hand van enkel zoektermen kunnen we nooit alle antisemitische berichten of berichten over de Joodse gemeenschap verzamelen. Daarom dat het ook van belang is naar alle verzamelde data te kijken, waarin het totaal aantal antisemitische berichten hoger ligt (104.126).

Platformen

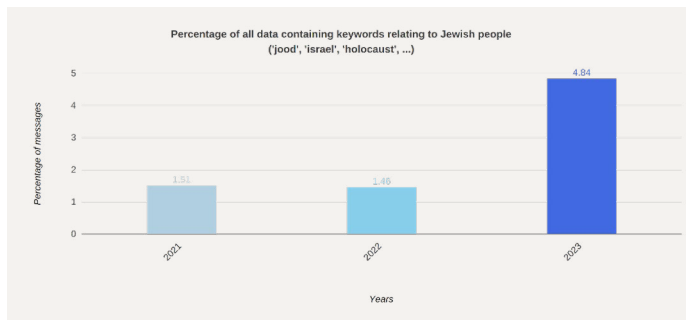
Wanneer deze data naar platformen wordt uitgesplitst, blijft 4chan opnieuw de meest problematische omgeving: driekwart (74%) van de berichten over de Joodse gemeenschap is daar antisemitisch wanneer alleen neutrale zoektermen worden beschouwd. Ook platformen als Soyzellig (62%), Wordpress-sites (32%), 9gag (27%), blckbx (22%) en Telegram (17%) scoren hoog. Op de mainstream platformen Twitter/X (13%), Facebook (13%) en Reddit (13%) blijft antisemitisme eveneens aanwezig, terwijl platforms met striktere moderatie, zoals YouTube (4%) en Instagram (2%), lagere percentages vertonen.

Wanneer alle zoektermen, inclusief de toxische, worden meegenomen, stijgt het aandeel antisemitische inhoud, zoals verwacht. 4chan bereikt in deze subset 78%, en ook Soyzellig (72%), Wordpress-sites (40%), Telegram (25%) en blckbx (34%) stijgen significant. Ook Twitter/X (18%) kent een merkbare stijging. Dit wijst op een sterke aanwezigheid van

antisemitische terminologie, met name binnen fringe platformen, maar ook op Twitter/X.

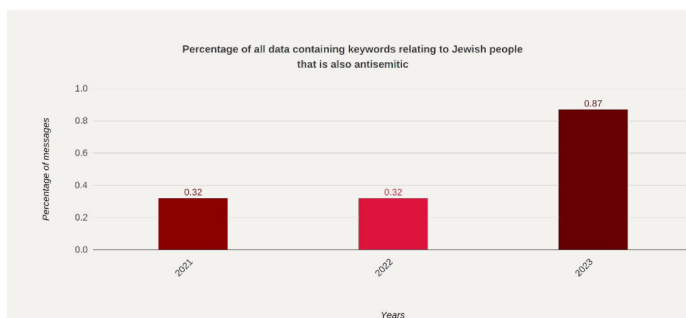
Vergelijking 2021 – 2022 – 2023

De vergelijking over de drie jaren onthult een complex patroon dat zowel methodologische als contextuele factoren weerspiegelt. Het totale volume berichten dat zoektermen bevat gerelateerd aan de Joodse gemeenschap (dus niet enkel antisemitische berichten, maar berichten over de Joodse gemeenschap in het algemeen) is meer dan verdrievoudigd in 2023 (van ongeveer 1.5% van alle berichten in 2021 en 2022, naar bijna 5% in 2023). Deze drastische toename wordt hoogstwaarschijnlijk verklaard door de escalatie van het Israëlijsch-Palestijns conflict in oktober 2023, wat resulteerde in een explosie van online discussies over Israël, Palestina en de Joodse gemeenschap. Deze gebeurtenis domineerde zowel het mondiale als Nederlandse nieuws en het sociale mediadiscours gedurende de laatste maanden van 2023.

Figuur 10: Percentage berichten die zoektermen bevatten gerelateerd aan de Joodse gemeenschap per jaar

Het relatieve percentage antisemitisme in de subset met neutrale zoektermen gerelateerd aan de Joodse gemeenschap vertoont een ogenschijnlijke daling van 13,1% in 2021 en 15,7% in 2022 naar 13,8% in 2023. Ook in de subset inclusief toxische zoektermen is er een daling zichtbaar: van 15,3% in 2021 en 20,3% in 2022 naar 18,1% in 2023. Deze cijfers blijven grotendeels stabiel wanneer de platformdistributie wordt geharmoniseerd met die van eerdere jaren, wat suggereert dat de lichte daling niet zozeer een methodologisch artefact is, maar een reëel fenomeen dat contextuele verklaring vereist.

Figuur 11: Percentage antisemitische keyword data over de gehele dataset per jaar

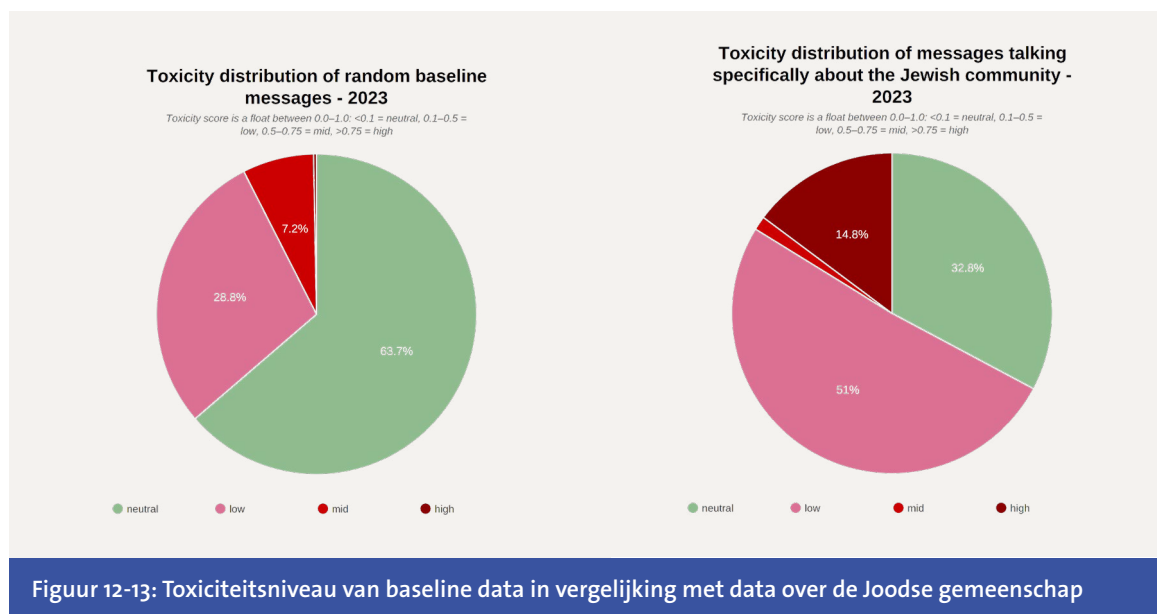
Om deze dynamiek te begrijpen, is het cruciaal onderscheid te maken tussen drie verschillende metingen: (1) het percentage antisemitische berichten binnen berichten over de Joodse gemeenschap, dat zoals hierboven beschreven daalde. (2) het percentage dat deze zelfde subset van antisemitische berichten uitmaakt van alle verzamelde data: dit verdrievoudigde bijna in 2023 ten opzichte van 2021 en 2022 (zie figuur 11), en (3) het totale percentage antisemitische berichten in alle verzamelde data (hierbij gaat het om zowel antisemitische berichten die vooropgestelde zoektermen bevatten als

antisemitische berichten die dat niet doen²⁹): dit steeg van ongeveer 0,5% in 2021 en 2022 naar 1% in 2023; een verdubbeling (zie paragraaf 3.1). Deze stijging laat zien dat antisemitische berichten een substantieel groter aandeel zijn gaan uitmaken van de totale online discourse in 2023 tegenover 2021 en 2022.

De meest plausibele verklaring voor de ogenschijnlijke daling van antisemitisme in berichten over de Joodse gemeenschap ligt in de aard van het toegenomen discours. De escalatie van het Israëlijsch-Palestijns conflict in oktober 2023 genereerde niet alleen meer berichten over de Joodse gemeenschap en Israël, maar proportioneel ook substantieel meer neutrale, informatieve en nieuwsgerelateerde berichten. Waar in 2021 en 2022 discussies over de Joodse gemeenschap relatief beperkt waren tot specifieke contexten (waarin antisemitische uitingen verhoudingsgewijs prominenter aanwezig konden zijn) zorgde de urgentie van het conflict in 2023 voor een brede maatschappelijke betrokkenheid. Dit resulteerde in een toename van neutrale berichtgeving over actuele ontwikkelingen, humanitaire kwesties, diplomatieke inspanningen en geopolitieke analyses, naast de bestaande antisemitische content.

Dit suggereert dat het conflict in 2023 twee parallele effecten had: enerzijds een substantiële toename van neutrale nieuwsberichtgeving binnen expliciet joodse contexten, en anderzijds een algemene toename van antisemitische uitingen verspreid over het hele sociale medialandschap. Deze bevindingen onderstrepen het belang van het onderscheiden tussen absolute en relatieve metingen, en tussen subset-analyses en analyses van de gehele dataset. Een daling in relatieve percentages binnen een specifieke subset kan misleidend zijn wanneer deze niet wordt gecontextualiseerd binnen bredere trends.

²⁹ Het totale percentage antisemitisme in de volledige dataset omvat zowel berichten die relevante zoektermen bevatten als berichten waarbij dat niet het geval is. De subset met berichten over de Joodse gemeenschap is immers uitsluitend samengesteld op basis van zoektermen, waardoor antisemitische berichten zonder zoektermen daar niet in zijn opgenomen. Deze zijn echter wel degelijk aanwezig in de volledige dataset. Een onderscheid valt dus te maken tussen antisemitische berichten die wel en geen zoektermen bevatten.

3.3 Gemiddeld toxiciteitsniveau

Voor een beter begrip van de bredere context van online discours is een vergelijking gemaakt tussen het gemiddelde toxiciteitsniveau in volledig willekeurig verzamelde berichten (411.422 berichten verzameld over alle eerder genoemde platformen, oftewel de baseline data) en in berichten die specifiek betrekking hebben tot de Joodse gemeenschap (de eerder genoemde subset gefilterd op neutrale zoektermen). Deze analyse maakt gebruik van het inhouse ontwikkelde toxiciteitsalgoritme³⁰, dat niet enkel antisemitisme detecteert, maar ook andere vormen van toxische taal, zoals ridiculisatie en dehumanisering en andere categorieën van haatspraak, zoals seksisme of racisme tegenover andere etnische minderheden. Op die manier wordt zichtbaar of de discussie over de Joodse gemeenschap systematisch verschilt in niveau van toxiciteit in vergelijking met het algemene online discours.

De baseline data van 2023 toont een relatief stabiel beeld ten opzichte van het voorgaande jaar. Het aandeel volledig neutrale berichten bedraagt 63,7%, vergelijkbaar met de 64,1% in 2022. Het aandeel berichten met lage³¹ toxiciteit blijft eveneens stabiel

op 28,8% (29,1% in 2022), terwijl het segment met midden- en hoge³² toxiciteit 7,2% en 0,4% bedraagt, vrijwel identiek aan 2022. Dit bevestigt dat het algemene online discours in 2023 geen substantiële verschuivingen vertoont in toxiciteitsniveau en dat de grote meerderheid van willekeurige online communicatie nog steeds relatief niet-toxisch is.

Wanneer de focus verschuift naar berichten die specifiek de Joodse gemeenschap betreffen, blijft het patroon van verhoogde toxiciteit duidelijk zichtbaar. Slechts 32,8% van deze berichten is volledig neutraal (in tegenstelling tot 63,7% van de baseline data). Dit percentage is vergelijkbaar met 2022 (30,3%) en 2021 (35,1%). Ruim de helft van de berichten (51%) vertoont een laag niveau van toxiciteit, terwijl 14,8% en 1,5% zich in de midden- en hoge toxiciteitscategorie bevinden. Deze cijfers liggen in lijn met de percentages uit 2022, wat suggereert dat de verhoogde toxiciteit in discussies over de Joodse gemeenschap een structureel kenmerk blijft.

³⁰ Zie het methodologisch document, paragraaf 4.2 voor uitgebreidere info

³¹ Laag-toxische berichten zijn niet neutraal, maar ook niet per se haatspraak. Het gaat hier veelal om aanmatigend en triggerend taalgebruik. De inhoud is vaak sarcastisch en/of laatdunkend en

maakt gebruik van woorden, zoals 'dom', 'onzin', 'flauwekul', etc.

³² Zeer toxische berichten bevatten doorgaans een scala aan zeer diverse toxische uitdrukkingen die niet alleen antisemitisch zijn, maar ook binnen andere toxiciteitscategorieën vallen, gecombineerd met expliciet dreigende taal.

Figuur 14: Voorbeelden van berichten die in de hoogste toxiciteitscategorien vallen

Vergelijking 2021 – 2022 – 2023

De toxiciteitsniveaus in de baseline data blijven over de drie jaren grotendeels stabiel. Voor de berichten over de Joodse gemeenschap blijven de toxiciteitsniveaus eveneens consistent verhoogd ten opzichte van de baseline, met percentages die vergelijkbaar zijn tussen 2022 en 2023. Deze ogenschijnlijke stabiliteit vereist echter contextuele nuancering: zoals eerder beschreven in paragraaf 3.3, is het volume berichten over de Joodse gemeenschap in 2023 meer dan verdrievoudigd als gevolg van de escalatie van het Israëlisch-Palestijns conflict in oktober 2023. Deze explosieve toename werd grotendeels gedreven door nieuwsgelateerde, informatieve berichtgeving, wat mogelijk het relatieve toxiciteitsniveau heeft getemperd. Ondanks deze verdunning door neutrale nieuwsberichten blijft het toxiciteitsniveau in discussies over de Joodse gemeenschap structureel hoger dan in het algemene online discours (en zonder verdunning zou hoogstwaarschijnlijk een stijging waarneembaar zijn), wat de blijvende vijandige en denigrerende toon onderstreept waarmee de Joodse gemeenschap online wordt besproken.

3.4 Intersectionaliteit en correlatie

Om een dieper inzicht te krijgen in de aard van antisemitische boodschappen is gekeken naar de overlap tussen antisemitisme en andere subcategorien en aanverwante labels, zoals complottheorieën, negationisme³³, dreiging tot fysiek geweld (threats to life, oftewel TTLs), chan-cultuur (4chan-gerelateerd jargon³⁴), gewelddadig rechts-extremistisch jargon (Violent Right Wing Extremism, oftewel VRWE³⁵) en anti-zionisme/anti-Israël-retoriek³⁶. Deze analyse maakt duidelijk in welke mate antisemitisme voorkomt in combinatie met bredere ideologische of extremistische discoursen. Voor deze analyse werd uitsluitend de data die door de antisemitisme-classifier als antisemitisch werd gelabeld in acht genomen.

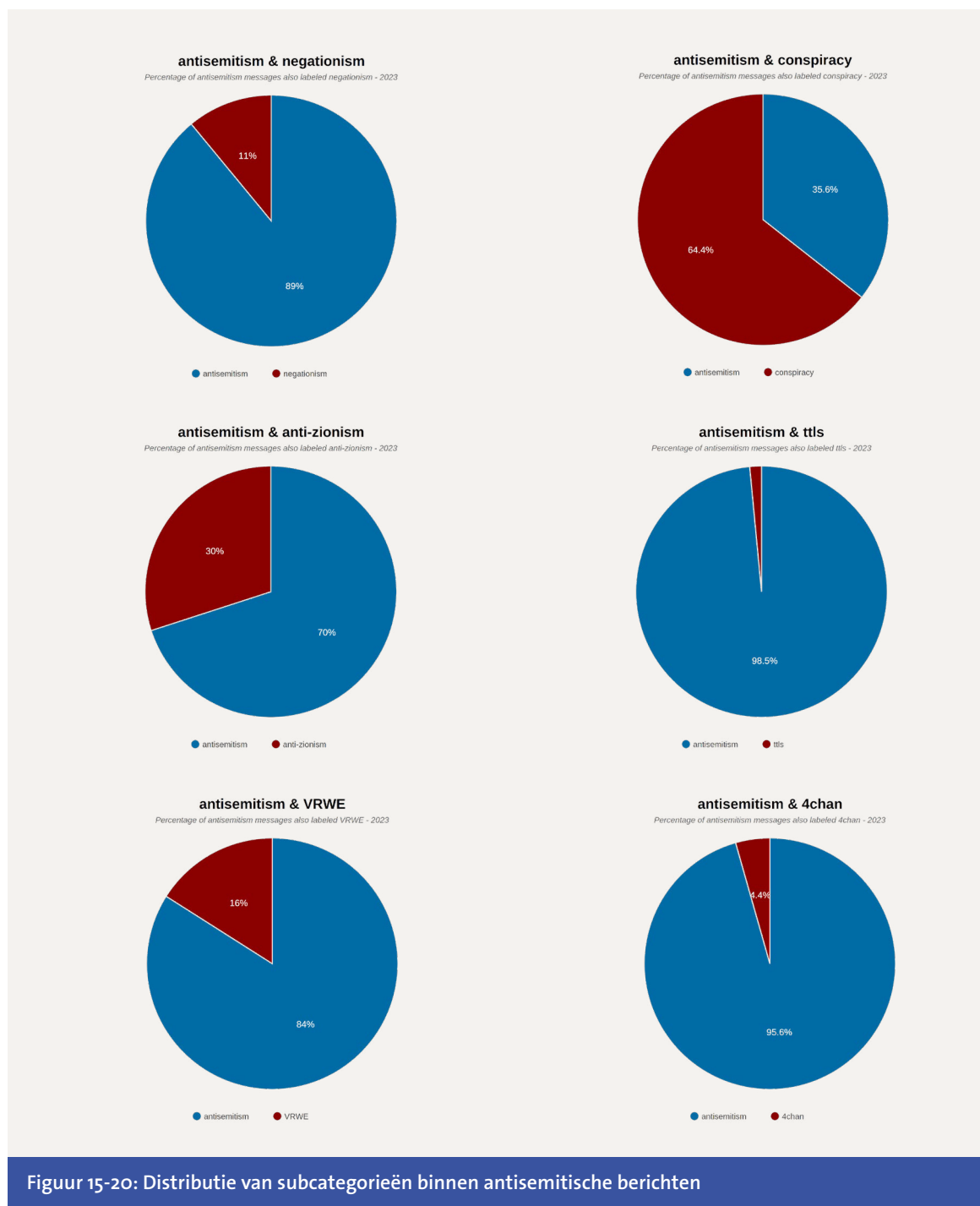
De analyse van antisemitische berichten in 2023 toont dat antisemitisme structureel voorkomt in combinatie met toxische discoursen en ideologische kaders. Complottheorieën zijn het sterkst vertegenwoordigd: 64,4% van de antisemitische berichten werd gelabeld als ‘conspiracy’. Daarop volgt het label anti-zionisme: 30% van de antisemitische berichten in 2023 bevat eveneens anti-zionistische of anti-Israëlische retoriek. Negationisme komt voor in 11% van de antisemitische berichten. Gewelddadig rechts-extremistische retoriek (VRWE) is aanwezig in 16% van de antisemitische berichten. Chan-cultuur jargon komt voor in 4,4% van de antisemitische berichten. Expliciete dreigementen tot fysiek geweld (TTLs) blijven relatief beperkt binnen

³³ Holocaust-ontkenning, verheerlijking, ridiculisering en bagatellisering

³⁴ Jargon kenmerkend voor gebruikers van 4chan, vergelijkbare alternatieve fringe-platformen en de zogenaamde ‘chan-cultuur’ die berucht is voor het verspreiden van antisemitisme en andere toxische content: <https://gnet-research.org/2024/07/26/extremist-chan-culture/>

³⁵ Gewelddadig rechtsextremistisch jargon. Veelal typisch neonazistische jargon en nazistische termen uit WOII. Voor meer info over VRWE zie appendix 4.

³⁶ Uitingen die specifiek de staat Israël en/of het zionisme bekritisieren. In dit onderzoek maken we geen onderscheid tussen anti-zionistische en anti-Israël retoriek. Belangrijk is dat dergelijke uitingen in eerste instantie niet als antisemitisch worden geassocieerd. Alleen wanneer een bericht zowel dit label als het ‘antisemitisme’ label krijgt, wordt het bericht als antisemitisch gerekend. Met behulp van dit label willen we inzicht krijgen in de mate van kritiek op Israël of zionisme die eveneens antisemitisch is.

antisemitische berichten met 1,5%. De aanwezigheid van directe bedreigingen met dood en geweld is niettemin zeer alarmerend.

In absolute aantallen gaat het hier over meer dan 1000 directe bedreigingen met dood en geweld tegenover de Joodse gemeenschap in de volledig dataset.³⁷

³⁷ We keken ook naar de intersectionaliteit van antisemitisme enerzijds en seksisme en anti-lhbtj retoriek anderzijds, maar de overlap was miniem.

Anonymous ID: gPq98xbc Wed 01 Nov 2023 00:39:52 No.447061492 Report
Quoted By: >>447061681

>>447061360
the noose is tightening, kike
TKD soon

Anonymous ID: VeApQyi1 Fri 27 Oct 2023 21:57:01 No.446543966 Report

>>446543645
AS MANY DEAD KIKES AS POSSIBLE

ALL KIKES DEAD TO MINES AND EXPLODING THINGS

TKD

TOTAL KIKE DEATH

08-12-2023 17:00

 Lid

Zelfs Hitler had gelijk en weet toen al waar de joden in staat zijn vandaar zijn aanpak.

@ [redacted] @ [redacted] Kanker israelier kneuk jullie allemaal dood kkr joden kga je kk vader doodsteken
twitter
2023-02-24 13:04:24

Figuur 21: Voorbeelden van TTLs gevonden in dataset - 2023

Platformen

De platformspecifieke uitsplitsing toont duidelijke verschillen in de distributie van subcategorieën. TTLs zijn het meest prominent aanwezig op 4chan en Soyzeilig gevolgd door Wordpress-sites en Telegram. Dit bevestigt dat fringe platforms met minimale moderatie de primaire locaties zijn waar directe bedreigingen tegen de Joodse gemeenschap worden geuit. Chan-cultuur jargon komt, naast 4chan zelf, vooral voor op Soyzeilig (het Nederlandse equivalent), Wordpress-sites, Telegram en 9gag, wat wijst op de verspreiding van deze subculturele codes naar aangrenzende alternatieve platformen. VRWE-retoriek treffen we eveneens het meest aan op 4chan en Soyzeilig, wat de rol van deze platforms als brandpunten van rechts-extremistisch gedachtegoed onderstreept. Anti-zionistische retoriek is breed verspreid over alle platformen, maar met name prominent op mainstream platforms zoals Twitter/X en Facebook waar het conflict intensief werd besproken.

Vergelijking 2021 – 2022 – 2023

Om de vergelijkbaarheid te waarborgen, werd de platformdistributie van 2023 geharmoniseerd met die van 2021 en 2022. Deze analyse toonde grotendeels vergelijkbare resultaten met de niet-gesampelde dataset.

De meest significante bevinding is de substantiële stijging van anti-zionistische/anti-Israëlische retoriek binnen antisemitische berichten: van 18,3% in 2021 en 16,9% in 2022 naar 30% in 2023. Deze bijna verdubbeling weerspiegelt direct de impact van de escalatie van het Israëlisch-Palestijnse conflict in oktober 2023. De correlatie tussen antisemitisme en complottheorieën blijft hoog maar toont een daling: van 66,9% in 2021 via 72,8% in 2022 naar 64,4% in 2023. Deze daling is opvallend gezien de algemene toename van antisemitisme, maar kan verklaard worden door de verschuiving naar meer politieke en geopolitieke narratieven die minder gebaseerd zijn op complotdenken. De distributie van de andere subcategorieën blijft grotendeels stabiel over de 3 jaren met een lichte toename in 4chan jargon in 2023.

Als laatste willen we een onderscheid maken tussen de relatieve aanwezigheid van TTLs binnen antisemitische berichten en de absolute aanwezigheid van TTLs in de gehele dataset. Binnen antisemitische berichten blijft het percentage TTLs relatief constant over de drie jaren (ongeveer 1-1,5%). Wanneer we echter kijken naar het percentage antisemitische TTLs over de gehele dataset, zien we een substantiële stijging: van 0,004% en 0,005% in 2021 en 2022 naar 0,013% in 2023 (zie figuur 22). Dit betekent dat hoewel het relatieve aandeel TTLs binnen enkel de antisemitische berichten stabiel blijft, het absolute aantal antisemitische TTLs (gemeten over de gehele dataset) meer dan verdubbeld in 2023 tegenover 2021 en 2022 (enkele honderden voor elk jaar). Dit is een logisch gevolg van de algemene toename van antisemitisme, maar desalniettemin een alarmerende waarneming. Het gaat hier immers om directe bedreigingen met dood en geweld tegenover de Joodse gemeenschap.

3.5 Meest voorkomende scheld- en triggerwoorden

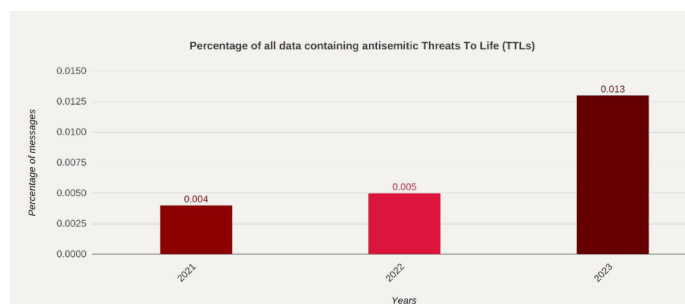
In deze sectie zoomen we verder in op toxische terminologie en jargon. We bekijken de meest voorkomende scheld- en triggerwoorden uit antisemitische social media berichten van 2023. We analyseren hier enkel de berichten getagd als antisemitisch, maar we beperken ons niet tot het in kaart brengen van enkel antisemitische termen en frases. Ook tekst die op een andere manier problematisch is, wordt gedetecteerd. Bijvoorbeeld racistisch, seksistisch, homofoob of op een andere manier haatdragend woordgebruik. Daarnaast worden zogenoemde triggerwoorden in acht genomen. Met triggerwoorden bedoelen we woorden die op zichzelf niet toxisch zijn, maar vaak voorkomen in een problematische context, zoals haatspraak en desinformatie. Denk hierbij bijvoorbeeld aan woorden zoals “alle joden”, “propaganda” of “elite”. Dit zijn geen scheldwoorden, maar deze termen worden wel veelvuldig gebruikt in antisemitische content. We kozen voor een dergelijke uitgebreide aanpak om de toxiciteit en terugkerende thema’s in antisemitische social media berichten zo volledig mogelijk in kaart te brengen.

De frequentielijst van problematisch woordgebruik wordt in 2023 aangevoerd door een mix van conflict-gerelateerde en complot-gerelateerde termen. “Zionisten” en “WEF” (World Economic Forum)³⁸ staan bovenaan, gevolgd door “elite”, “George Soros”, “propaganda”, en “antifa”³⁹. De prominente aanwezigheid van “zionisten” als meest voorkomende term markeert een duidelijke verschuiving ten opzichte van voorgaande jaren en weerspiegelt de impact van het Israëliësch-Palestijnse conflict dat in oktober 2023 escaleerde.

Naast conflict-gerelateerde terminologie blijven complotnarratieven sterk vertegenwoordigd. Termen als “WEF”, “George Soros”, “elite”, “propaganda” en “joods complot” verwijzen naar actoren, organisaties en concepten die in complotdiscours vaak centraal staan. Hun prominente aanwezigheid bevestigt de

³⁸ World Economic Forum (WEF) internationale non-profit thinktank waarover veel complottheorieën bestaan: https://nl.wikipedia.org/wiki/World_Economic_Forum

³⁹ (ultra) linkse, antifascistische beweging: [https://en.wikipedia.org/wiki/Antifa_\(United_States\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Antifa_(United_States))

Figuur 22: Percentage antisemitische TTLs in gehele dataset over de jaren

nauwe relatie tussen antisemitische retoriek en bredere samenzweringsdiscoursen. George Soros, een Amerikaans-Hongaarse zakenman en filantroop met Joodse roots, speelt in deze complotten een centrale rol. Soros wordt o.a. beticht van media- en (geo)politieke manipulatie, waaronder het aansturen en financieren van zaken zoals immigratie, antifa en vaccins. Deze retoriek echoot klassieke antisemitische tropen waarin Joodse spilfiguren worden beschuldigd heimelijke macht en controle uit te oefenen⁴⁰. Naast Soros worden ook andere Joodse publieke figuren, zoals de Rothschild familie (bankiersfamilie van Duits-Joodse oorsprong⁴¹), genoemd in een gelijkaardige context.

Ook meer obscure complottheorieën blijven circuleren, zoals blijkt uit termen als “khazaren”⁴² en “satanisten”. “Khazaren” is een complotterm die verwijst naar zogenaamde “neppe Joden” of “crypto Joden”, die beschuldigd worden van zaken als satanisme en heimelijke controle. Naast dergelijke complotgeladen termen komen ook klassieke scheldwoorden voor, zoals “kike”⁴³. Verontrustend is de aanwezigheid van expliciet gewelddadige termen zoals “uitroeien”.

⁴⁰ <https://factually.co/fact-checks/politics/evolution-of-george-soros-conspiracy-theories-antisemitism-role-e88932>

⁴¹ <https://www.britannica.com/story/where-do-anti-semitic-conspiracy-theories-about-the-rothschild-family-come-from>

⁴² <https://www.adl.org/resources/article/untangling-false-claims-about-ashkenazi-jews-khazars-and-israel> (zie hoofdstuk 5 voor meer uitleg hierbij)

⁴³ Engelstalig antisemitisch scheldwoord: <https://en.wikipedia.org/wiki/Kike>

Figuur 23: Distributie van meest voorkomende scheld- en triggerwoorden

Platformen

De verdeling over platformen toont duidelijke verschillen in terminologie. Op Twitter/X domineren zowel conflict gerelateerde termen (“zionisten”) als complot gerelateerde woorden (“WEF”, “George Soros”, “elite”, “propaganda”, “antifa”, “khazaren” en “Joods complot”). Deze combinatie wijst op de verwevenheid van traditionele complotnarratieven met actuele geopolitieke gebeurtenissen op dit platform. Op 4chan daarentegen treffen we typisch extreem vulgair chan-jargon aan. Termen als “kike”, “fuck”, “shit”, “nigger”, “globohomo”, “faggot” en “goy”⁴⁴ domineren, wat wijst op de extreem platvloerse en vaak intersectioneel haatdragende cultuur van dit platform (overlap met andere vormen van haatspraak, zoals homofobie en racisme). Op Wordpress-sites vinden we vooral termen die duiden op meer obscure en diepgaande complottheorieën. Woorden als “goyim”, “satan”, “cabal” en “duivel” wijzen op het circuleren van religieus-getinte en esoterische samenzweringsnarratieven op deze alternatieve mediaplatformen.

Vergelijking 2021 – 2022 – 2023

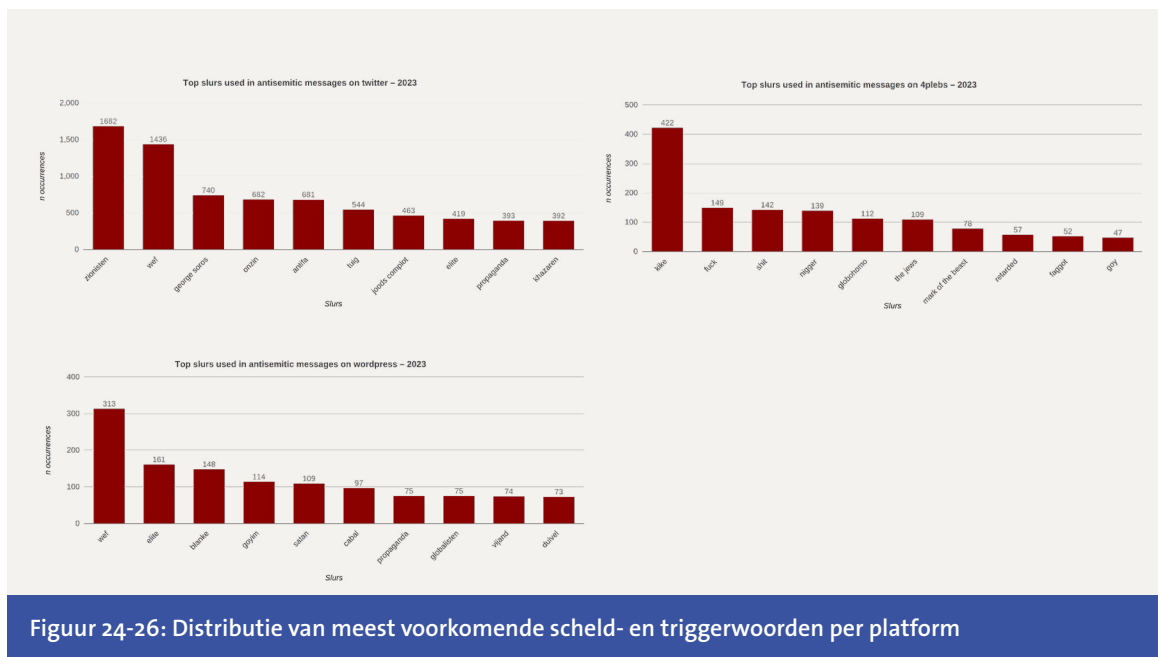
De vergelijking over de drie jaren toont een duidelijke verschuiving in de dominante terminologie binnen antisemitische berichten. Waar in 2021 en 2022

complotgerelateerde termen zoals “George Soros”, “antifa”, “WEF” en “agenda 2030” de frequentielijsten aanvoerden, zien we in 2023 een substantiële toename van conflict-gerelateerde terminologie. “Zionisten” is de meest voorkomende term voor dit jaar, een woord dat in voorgaande jaren niet in de top 25 aanwezig was. Deze verschuiving weerspiegelt direct de impact van de escalatie van het Israëlisch-Palestijnse conflict in oktober 2023, die het online discours fundamenteel heeft getransformeerd.

Tegelijkertijd blijven complotgerelateerde termen prominent aanwezig. Woorden en frases zoals “WEF”, “elite”, “George Soros” en “Joods complot” behoren nog steeds tot de meest voorkomende woorden, wat aantoont dat traditionele antisemitische complotnarratieven niet zijn verdwenen maar samengaan met nieuwe, conflict-gecentreerde retoriek. De aanwezigheid van obscure complottermen zoals “khazaren” en “sataniëten” in 2022 en 2023 wijst op de blijvende circulatie van diepgaande samenzweringsnarratieven. Deze termen, die verwijzen naar obscure narratieven over vermeende Joodse afstamming (Khazarentheorie) en occulte praktijken, illustreren hoe antisemitisme zich voedt met complexe en pseudohistorische constructies en hoe deze ook aan populariteit winnen op mainstream platformen, zoals Twitter/X.

Verontrustend is de consistente aanwezigheid van gewelddadige terminologie over alle drie de jaren. Termen zoals “uitroeien” (2023), “joden dood” (2022) en “vergast” (2021) onderstrepen dat een deel van het antisemitische discours online expliciet

⁴⁴ “Goy” of “Goyim” zijn woorden van Hebreeuwse origine die naar niet-Joodse personen verwijzen. In een antisemitische context worden deze woorden vaak op ironische wijze gebruikt, zoals in de naam van de antisemitische groeperingen ‘Goyim riders’ en ‘Goyim Defense League’: <https://en.wikipedia.org/wiki/Goy>

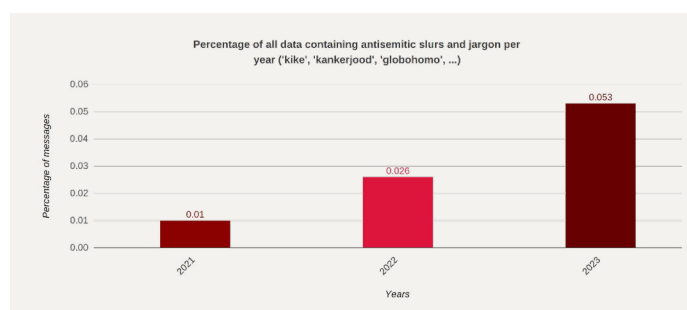
Figuur 24-26: Distributie van meest voorkomende scheld- en triggerwoorden per platform

gewelddadige retoriek bevat. Hoewel deze termen in absolute aantallen beperkt blijven, is hun persistente aanwezigheid alarmerend.

De platformspecifieke patronen blijven grotendeels consistent over de jaren. Twitter/X blijft het primaire platform voor complotnarratieven, maar toont in 2023 een sterke toevoeging van conflict-gerelateerde terminologie. 4chan blijft gekenmerkt door extreem jargon en intersectionele haat, met een consistente aanwezigheid van grove scheldwoorden en dehumaniserende taal. Wordpress-sites en platforms zoals Telegram blijven fungeren als kanalen voor meer obscure en esoterische complottheorieën, met religieus-getinte terminologie zoals “satan”, “cabal” en “duivel”.

Wanneer we naar de aanwezigheid van antisemitische scheldwoorden in de gehele dataset kijken (niet enkel in de data getagd als antisemitisch), wordt een bijkomende trend zichtbaar. Een analyse van het percentage berichten dat antisemitische scheldwoorden en jargon bevat (termen zoals “kike”, “kankerjood” of “globohomo”⁴⁵), toont een consistente

en substantiële stijging over de drie gemeten jaren: van 0,01% in 2021 via 0,026% in 2022 naar 0,053% in 2023 (de data werd geharmoniseerd voor een statistisch correcte vergelijking). Dit betekent dat het aandeel berichten met expliciet antisemitisch woordgebruik in de totale dataset zich in twee jaar tijd **meer dan vervijfvoudigd** heeft. De stijging suggereert een toenemende normalisering van antisemitische terminologie en jargon. Deze trend loopt parallel aan de eerder geconstateerde toename van antisemitische berichten en antisemitische dreigingen met dood en geweld in absolute aantallen en versterkt het beeld van een **online omgeving waarin antisemitisch taalgebruik steeds gangbaarder en extremer wordt**.

Figuur 27: Toename van expliciete antisemitische scheldwoorden en jargon in 2021 t/m 2023

⁴⁵ Antisemitische en homofobe term die wordt gebruikt binnen complotten waarin Joden ervan worden beschuldigd zowel globalisering ('globo') als een lgbtq+ agenda ('homo') te orchestreren en opdringen: <https://glaad.org/globohomo-definition-meaning-anti-lgbt-online-hate/>

4. Netwerkanalyse

Een netwerkanalyse is een methode om de relaties en interacties binnen een digitaal ecosysteem inzichtelijk te maken. Het netwerk bestaat uit nodes (knooppunten) en edges (verbindingen). In de context van sociale media representeren de nodes gebruikers en de edges de interacties tussen deze gebruikers, zoals replies, mentions of retweets⁴⁶. Hoe groter een node wordt weergegeven, hoe groter de invloed van de betreffende gebruiker binnen het netwerk, doorgaans gemeten aan de hand van het aantal verbindingen en interacties⁴⁷. Daarnaast positioneert het algoritme de nodes zodanig dat er sprake is van aantrekkings- en afstotingskrachten: gebruikers die veel met elkaar in contact staan, worden dicht bij elkaar geplaatst, terwijl gebruikers zonder wederzijdse interacties verder uit elkaar bewegen⁴⁸.

⁴⁶ https://en.wikipedia.org/wiki/Social_network_analysis

⁴⁷ Om de invloed en grootte van een node te berekenen, maakten we gebruik van Degree: <https://www.sciencedirect.com/topics/computer-science/degree-centrality>

⁴⁸ Voor de layout van dit netwerk gebruikten we het ForceAtlas2 algoritme: <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0098679>

4.1 Het netwerk

Het hier weergegeven netwerk is gebaseerd op Twitter/X-data^{49,50,51}. We namen hiervoor de Nederlandse top 250 van meest actieve accounts, accounts met de meeste volgers en accounts die het meeste antisemitisme verspreiden⁵² in acht, plus de accounts waar ze mee converseerden⁵³ (deze zijn niet per se Nederlands). Elke node staat voor een Twitter/X-gebruiker, en elke edge voor een conversatie

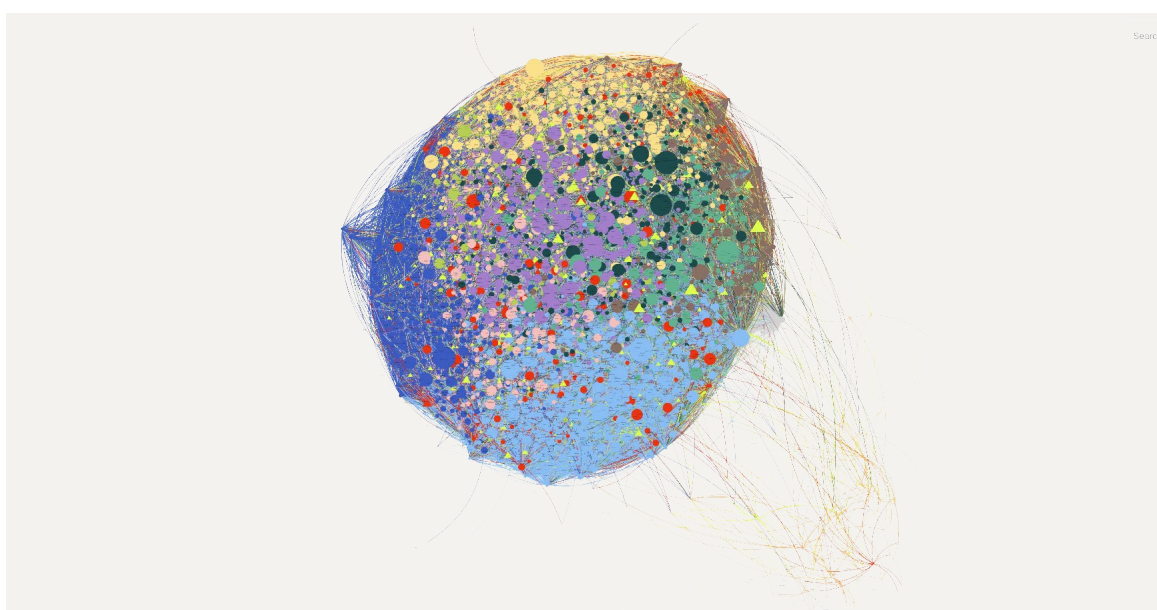
⁴⁹ We kozen voor Twitter/X omdat dit platform veel niet-anonieme data levert, waarvan op een gemakkelijke en correcte manier kan worden nagegaan wie op wie reageert. Daarnaast zijn veel politici en andere publieke figuren actief op Twitter/X, zodat een netwerkanalyse van Twitter/X data eveneens het politieke spectrum van de onderzochte accounts weerspiegelt.

⁵⁰ De netwerkanalyse en -visualisatie werden tot stand gebracht met behulp van de Python libraries networkx <https://networkx.org/documentation/stable/tutorial.html>

⁵¹ En IPySigma: <https://github.com/medialab/ipysigma>

⁵² Deze accounts verspreiden minstens 20 antisemitische berichten in 2021 (superverspreiders).

⁵³ Hier werd vervolgens nog eens de top 10.000 meest voorkomende accounts van genomen om het uiteindelijke netwerk te vormen. Het netwerk toont dus enkel de meest actieve en invloedrijke accounts en hun gesprekspartners, oftewel het topje van de ijsberg van het Nederlandse Twitter/X landschap.

Figuur 28: Netwerkanalyse van Nederlandse Twitter/X accounts - 2023 - rode nodes representeren verspreiders van antisemitisme

niet zichtbaar werden in de netwerkanalyses van 2021 en 2022, duiden op een **internationalisering van het antisemitische discours**⁵⁵.

4.2 zoektermen

Een aanvullende analyse waarbij actief besproken zoektermen- en frases binnen het netwerk zichtbaar worden gemaakt (verdere account namen werden hierbij geanonimiseerd⁵⁶), onthult een **duidelijke thematische verdeling** die de politieke scheidslijnen binnen het antisemitische discours onderstreept. Bovenin het netwerk, binnen de gele cluster van links-georiënteerde accounts, domineren conflict-gebonden topics die direct gerelateerd zijn aan de Israëlisch-Palestijnse problematiek. Hier vinden we thema's zoals "zionisme is fascisme"⁵⁷, en "joodse moordenaars".

Onderin het netwerk, binnen de blauwe clusters van rechts- en radicaal-rechts georiënteerde accounts, treffen we daarentegen primair complot-gebonden topics en jargon aan. Thema's zoals "globohomo", "synagoge van satan", "khazaar", "goyim", "joodse propaganda" en "filosemitisme"⁵⁸ verwijzen naar diepgaande complottheorieën waarin de Joodse gemeenschap wordt beschuldigd van mondiale samenzweringen, occulte praktijken en culturele subversie.

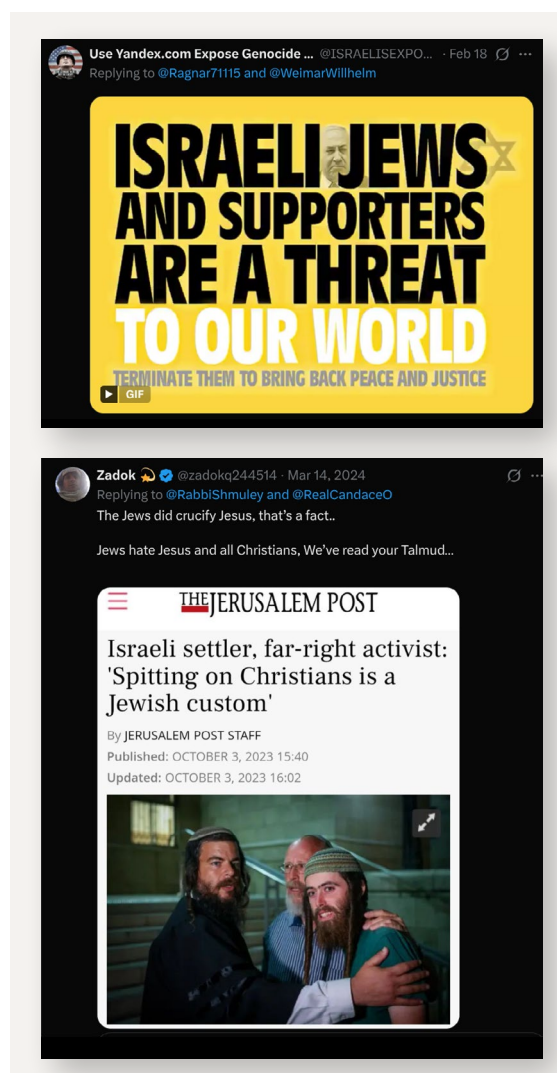
⁵⁵ Aangezien we alleen de top meest invloedrijke accounts visualiseren, wil dit zeggen dat vanaf 2023 buitenlandse beïnvloeding dermate aanwezig is, dat het zichtbaar wordt in de netwerkvisualisatie. Dit wil dus niet zeggen dat buitenlandse beïnvloeding volledig afwezig was in het Nederlandse Twitter/X landschap van 2021 en 2022.

⁵⁶ Anonimisatie werd uitgevoerd aan de hand van hashing met sha256. Hashing is een techniek die data omzet in een vaste-lengte tekenreeks (hash), waarbij dezelfde invoer altijd dezelfde uitvoer geeft maar het origineel niet kan worden achterhaald. SHA256 is een specifiek hashingalgoritme dat vaak voor anonimatie wordt gebruikt vanwege zijn robuustheid. Hashing werd uitgevoerd met de Python library hashlib: <https://docs.python.org/3/library/hashlib.html>

⁵⁷ Deze frase is niet direct antisemitisch, maar geeft wel duiding bij de topics besproken in dit deel van het netwerk.

⁵⁸ Een antisemitische en denigrerende term voor niet-Joden die omgang hebben met Joden. De term drukt een zogenaamde obsessieve voorliefde voor en verering van Joden uit: <https://en.wikipedia.org/wiki/Philosemitism>

Opvallend is dat de keyword-dichtheid aanzienlijk hoger is in het onderste deel van het netwerk dan in het bovenste deel. Dit suggereert dat complot-gecentreerde antisemitische thema's actiever en frequenter worden besproken binnen rechts-radicalen kringen dan conflict-gecentreerde thema's binnen linkse kringen.

Figuur 30: Screenshots van tweets van de accounts @zadokq244514 en use_yandex verspreiden

4.3 Buitenlandse beïnvloeding

Bij nadere inspectie van de buitenlandse nodes die invloed uitoefenen op het Nederlandse Twitter/X landschap in 2023, springen twee actieve accounts met veel volgers (meer dan 100.000) in het oog. Het account '@zadokq244514' is een anoniem, complotgeoriënteerd account dat content verspreidt die geworteld is in religieus-esoterisch antisemitisme, waaronder verwijzingen naar de Khazaren-theorieën en de zogenaamde "Synagoge van Satan". Dit zijn tropen die we ook terugzien in de analyse van scheld-

en triggerwoorden (paragraaf 3.5). Het account '@use_yandex' (dat inmiddels is geblokkeerd en verder opereert onder de naam '@ISRAELISEXPOSED') illustreert een ander segment van de buitenlandse beïnvloeding: hier staat anti-Israël retoriek met een antisemitische ondertoon centraal.

Vergelijking 2021 – 2022 – 2023

De netwerkanalyses over de drie jaren tonen zowel continuïteit als significante verschuivingen in de verspreiding van antisemitisme op Nederlands Twitter/X. De structurele verankering van antisemitisme in rechts-radicalen en complotgeoriënteerde gemeenschappen blijft consistent over alle drie de jaren.

Waar 2021 nog scherp afgebakende clusters liet zien met antisemitisme voornamelijk geconcentreerd in alt-right en Forum voor Democratie-gerelateerde netwerken, toonde 2022 een diffusere verspreiding waarbij antisemitisme ook zichtbaar werd in meer centrum en links-georiënteerde segmenten van het netwerk. In 2023 zet deze trend van diffusie zich voort, maar met een toegevoegde dimensie: de internationalisering van het antisemitische discours. **Buitenlandse antisemitische accounts die actief interageren met Nederlandse gebruikers worden vanaf 2023 zichtbaar in de netwerkvisualisatie.**

5. Topic analyse

Topic-modelling is een methode waarmee terugkerende thema's en narratieven in grote hoeveelheden tekst automatisch kunnen worden herkend en samengevat op basis van clusterings-algoritmes. In dit onderzoek zijn antisemitische berichten uit 2023 eerst omgezet in tekst-embeddings⁵⁹, numerieke representaties die semantische informatie over de inhoud van de berichten coderen. Met behulp van een clusteringmodel^{60,61} zijn deze embeddings vervolgens gegroepeerd in clusters van berichten die inhoudelijk sterk op elkaar lijken. Per cluster genereerde een large language model (LLM) een korte samenvatting van de gemeenschappelijke kenmerken van de berichten. Tot slot werden ook alle clusters gezamenlijk samengevat, zodat een breed overzicht ontstond van de dominante topics, subthema's en narratieven in de antisemitische data⁶². Deze aanpak, die een grondige vertrouwdheid met zowel de technische infrastructuur als de inhoudelijke context vereist, maakt het mogelijk om patronen bloot te leggen die handmatig moeilijk of onmogelijk in kaart te brengen zouden zijn, en biedt daarmee een systematisch overzicht van de verschillende terugkerende topics, thema's en narratieven in antisemitische social media berichten uit 2023⁶³.

5.1 Grote topics

Het verreweg grootste topic in 2023 betreft antisemitisme dat verweven is met complottheorieën over heimelijke Joodse controle. George Soros blijft hierbij een centraal ankerpunt. Hij wordt neergezet als "poppenspeler" die (geo)politiek, media en maatschappelijke bewegingen financiert en aanstuurt, zoals klimaatactivisten en Extinction

Rebellion⁶⁴, studentenprotesten, Antifa, het World Economic Forum (WEF) en indoctrinatie van de jeugd door schoolboeken. Ook de Rothschild-familie blijft een prominent symbool in deze complotnarratieven. Hierbij wordt onder andere verwezen naar frases zoals "zionistische cabal" en "nazi Soros maffia".

Ook meer obscure antisemitische complotten zijn prominent aanwezig. Met name het gebruik van **valse Talmud-citaten** is een terugkerend topic. In deze zogenaamde citaten wordt onder andere beweerd dat Joden niet-Joden als minderwaardig beschouwen of dat Joden pedofilie goedkeuren. De Khazaren-mythe (het idee dat zogenaamde "neppe" of "crypto" Joden heimelijke controle uitoefenen) blijft eveneens aanwezig. Ook het klassieke motief van de Godsmoord komt aan bod; de aanklacht dat Joden collectief schuldig zijn aan de dood van Jezus⁶⁵. Andere besproken complotten zijn de zogenaamde Joodse dominantie in de slavenhandel⁶⁶ en het linken van Joden aan satanisme ("synagoge van satan"⁶⁷) en communisme⁶⁸. Ten slotte doen complotten gerelateerd aan Covid-19 en de oorlog in Oekraïne, zij het in veel mindere mate, ook nog steeds de ronde.

Daarnaast manifesteren de directe gevolgen van het Israëlisch-Palestijnse conflict zich in meerdere grote topic clusters. Berichten waarin Joden worden vergeleken met nazis (met het gebruik van termen, zoals "zionazis", "Joodse nazis" of "Judeo-fascisten") of ervan worden beschuldigd een "nieuwe Holocaust" te plegen, vormen een substantieel topic. Deze Holocaust-inversie is antisemitisch omdat zij Joods

⁵⁹ Hiervoor gebruikten we het embedding-model intfloat/multilingual-e5-large-instruct: <https://huggingface.co/intfloat/multilingual-e5-large-instruct>

⁶⁰ Hiervoor gebruikten we de Python library BERTopic: <https://maartengr.github.io/BERTopic/index.html>

⁶¹ Met de clusterings-modellen HDBSCAN in combinatie met UMAP: <https://medium.com/@ps.deeplearning.training/hdbscan-clustering-and-umap-visualisation-f31e653f7218>

⁶² Opnieuw aan de hand van gemini/gemini-2.5-pro en LiteLLM

⁶³ Voor meer informatie bij de topic analyse zie het uitgebreide technische rapport, hoofdstuk 6.

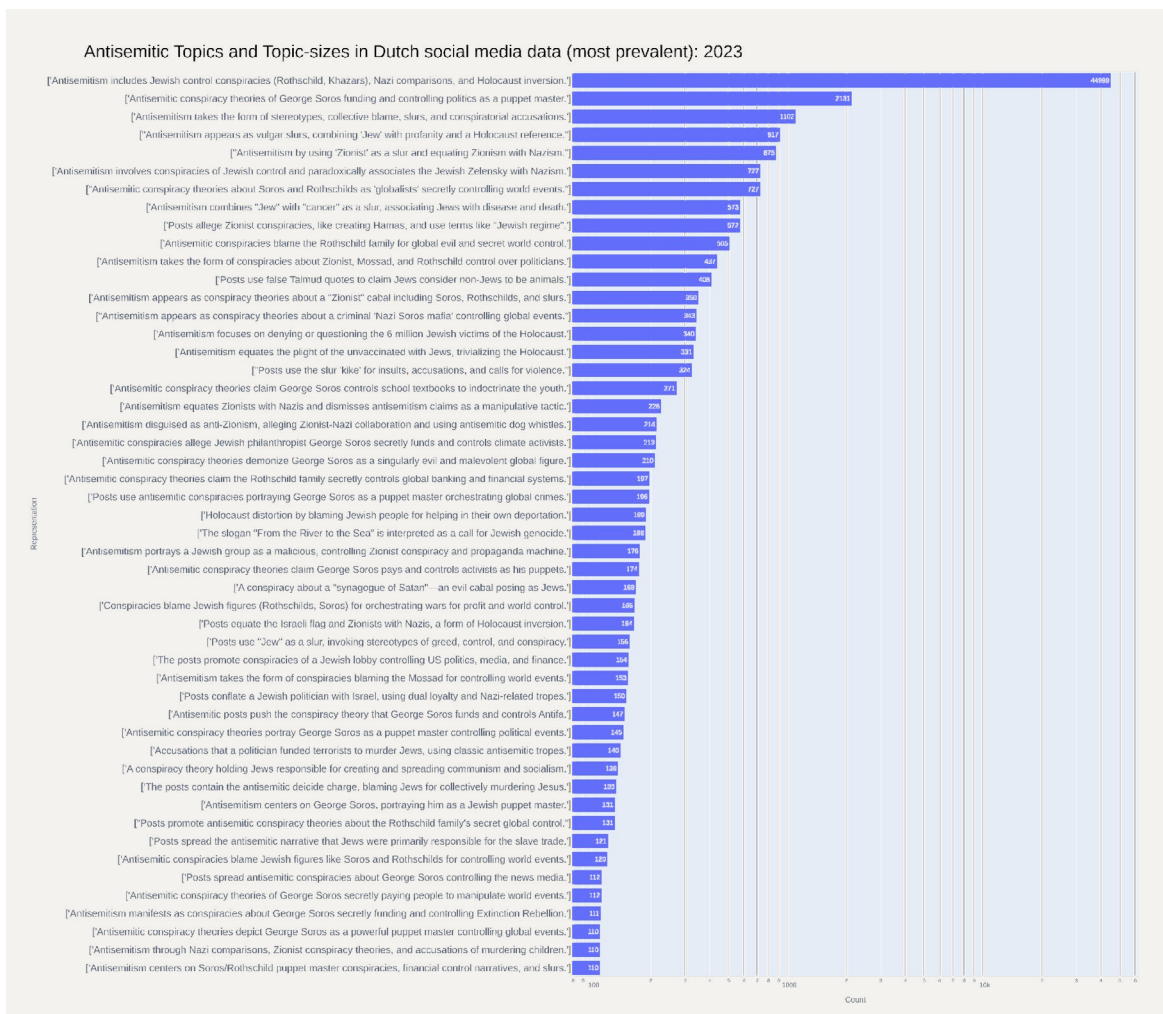
⁶⁴ Internationale activistische beweging die zich inzet voor het klimaat: https://nl.wikipedia.org/wiki/Extinction_Rebellion

⁶⁵ Terugkerende antisemitische mythe die beweert dat Joden collectief verantwoordelijk zijn voor de dood van Jezus: <https://antisemitism.adl.org/deicide/>

⁶⁶ Terugkerende antisemitische complottheorie die beweert dat Joden een disproportioneel aandeel hadden in de slavenhandel: <https://www.myjewishlearning.com/article/jews-and-the-african-slave-trade/>

⁶⁷ https://en.wikipedia.org/wiki/Synagogue_of_Satan

⁶⁸ Terugkerende antisemitische complottheorie die beweert dat Joden de Russische revolutie orchestreerden, de Sovjet-unie regeerden en dat communisme een "Joodse uitvinding" is: https://en.wikipedia.org/wiki/Jewish_Bolshevism

Figuur 31: Meest voorkomende narratieven, topics en thema's in de antisemitische data van 2023 - automatisch geïdentificeerd aan de hand van een clusterings-algoritme

historisch trauma inzet tegen Joden zelf, de unieke aard van de Holocaust ontkennt en tegelijkertijd het morele gewicht ervan exploiteert.

Een aanverwant topic betreft berichten waarin Joden ervan worden beschuldigd (Palestijnse) kinderen (ritueel) te vermoorden. Dit narratief echoot het eeuwenoude "bloedsprookje"⁶⁹ (blood libel); de middeleeuwse beschuldiging dat Joden het bloed van christelijke kinderen zouden gebruiken voor religieuze rituelen. Ook vinden we veel berichten waarin de Joodse gemeenschap collectief verantwoordelijk wordt gehouden voor Israëlisch beleid, de Mossad en een vermeende "zionistische lobby". Deze berichten worden gecombineerd met complotten,

zoals het idee dat Hamas door Joden is gecreëerd of wordt gefinancierd. De grens tussen Israël-critiek en antisemitisme wordt hierbij systematisch overschreden.

Een laatste groot topic betreft het brede gebruik van antisemitische stereotyperingen en scheldwoorden. Met name het gebruik van het scheldwoord "kike" is prominent aanwezig. Daarnaast bevatten berichten zeer expliciet taalgebruik, zoals "joden hebben kanker" en andere gewelddadige beeldtaal die de Joodse identiteit combineert met ziekte-metaforen. Ook holocaust ontkenning, ridiculisering en trivialisering blijft hierbij hardnekkig aanwezig. Bijvoorbeeld door het in vraag stellen van de zes miljoen Joodse slachtoffers.

⁶⁹ <https://nl.wikipedia.org/wiki/Bloedsprookje>

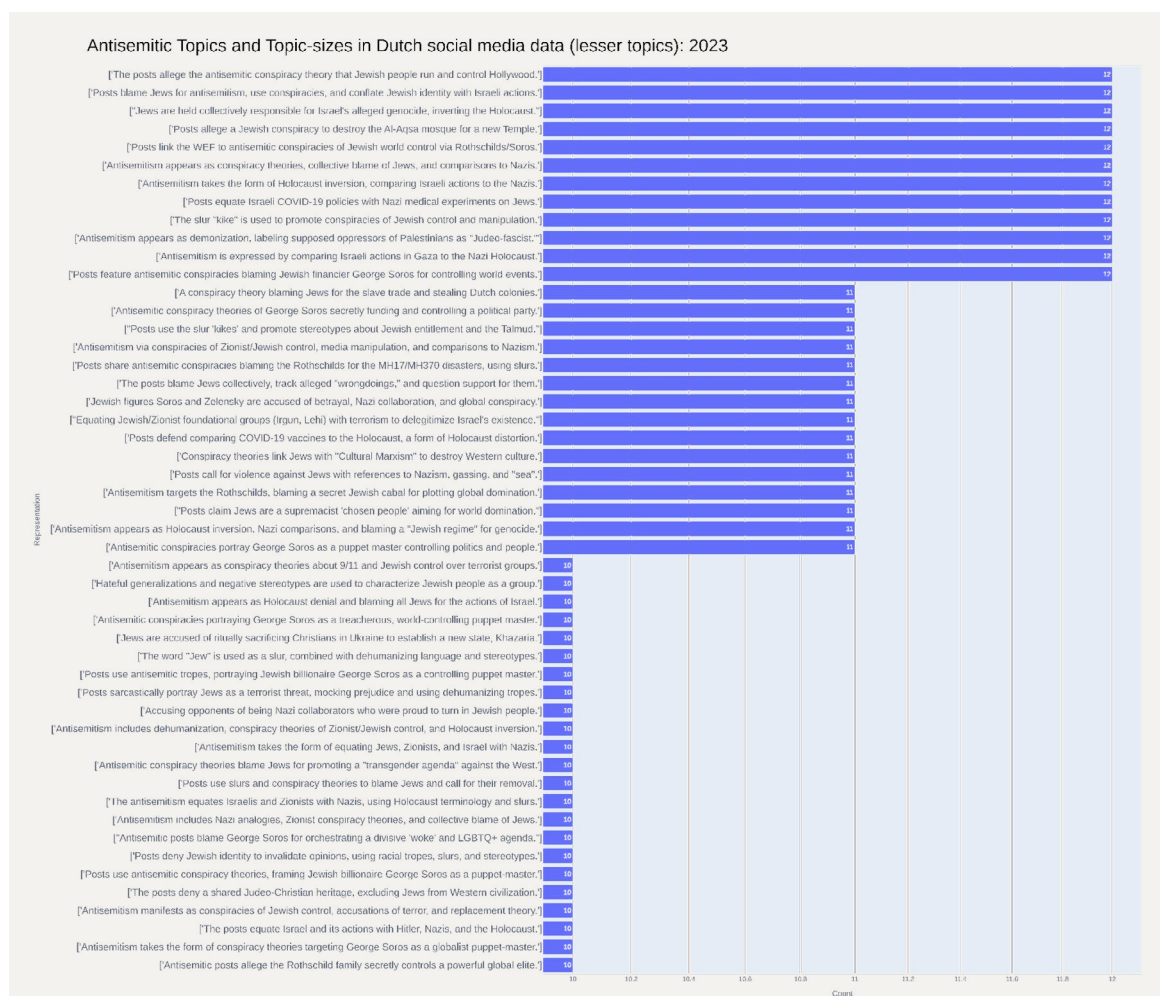
5.2 Kleinere topics

Naast deze dominante thema's zijn ook meer specifieke, kleinere topics zichtbaar. Zo vinden we clusters waarin Joden worden beschuldigd van het orchestreren van 9/11⁷⁰ en de MH17⁷¹- en MH370⁷²-vliegcrashes. Eveneens zouden Joden Hollywood beheersen en de Nederlandse koloniën hebben gestolen. Berichten over een Joods complot om de Al-Aqsa-moskee te vernietigen ten behoeve van een nieuwe Tempel en complotten rond de opgeheven

zionistische paramilitaire groeperingen Lehi⁷³ en Irgun⁷⁴ weerspiegelen de geopolitieke spanningen van 2023. Andere complottheorieën linken Joden aan "Cultural Marxism"⁷⁵, "The Great Replacement theory"⁷⁶ en een "woke-", "transgender-" of "LGBTQ+-agenda" als instrument om de Westerse cultuur te ondermijnen. Het meest alarmerend zijn topics die oproepen tot geweld met termen, zoals "vergasen" en "verwijderen".

⁷⁰ Antisemitische complottheorieën over 9/11 (Islamistische terroristische aanslag op de Twin Towers in New York in 2001) gaan 2 decennia later nog steeds rond: <https://connecticut.adl.org/resources/report/antisemitic-conspiracies-about-911-endure-20-years-later>
⁷¹ https://nl.wikipedia.org/wiki/Malaysia_Airlines_vlucht_17
⁷² https://nl.wikipedia.org/wiki/Malaysia_Airlines_vlucht_370

⁷³ [https://en.wikipedia.org/wiki/Lehi_\(militant_group\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Lehi_(militant_group))
⁷⁴ <https://en.wikipedia.org/wiki/Irgun>
⁷⁵ Complottheorie die beweert dat een, veelal linkse, elite de westerse cultuur wil afbreken via Marxistische hervormingen: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Cultuurmarxisme>
⁷⁶ https://en.wikipedia.org/wiki/Great_Replacement_conspiracy_theory

Figuur 32: Kleinere narratieven, topics en thema's in de antisemitische data van 2023 - automatisch geïdentificeerd aan de hand van een clusterings-algoritme

De digitale verspreiding van antisemitisme: Nederlandse sociale media in 2023

Nederlandse sociale-mediaplatforms werden in 2023 broedplaatsen voor een verontrustende hoeveelheid antisemitische content en lieten zien hoe eeuwenoude haat zich aanpast aan moderne digitale omgevingen. De geanalyseerde berichten tonen een complex web van complottheorieën, gewelddadige retoriek en gemanipuleerde narratieven, dat sterk toenam na de Hamas-aanvallen van 7 oktober.

De obsessie met Soros

Een van de meest dominante thema's betreft George Soros. Honderden berichten portretteren de miljardair en filantroop als een marionettenspeler die wereldwijde chaos orkestreert. Nederlandse politieke figuren, met name van Volt en D66, worden herhaaldelijk beschuldigd "Soros-poppetjes" te zijn of betalingen te ontvangen van zijn fondsen. Berichten beweren dat klimaatactivisten, mediaorganisaties en zelfs studentenprotesten worden gefinancierd met Soros-geld. Dit narratief verandert legitieme politieke kritiek in een antisemitische complottheorie door een Joodse persoon neer te zetten als de schimmige controleur van ongewenste maatschappelijke veranderingen.

Voetbalantisemitisme en gewelddadig taalgebruik

De Nederlandse voetbalcultuur bood een verontrustend platform voor antisemitische uitingen, met name gericht tegen Ajax Amsterdam, traditioneel geassocieerd met een Joodse identiteit. Berichten bevatten expliciete doodsb bedreigingen zoals "joden hebben kanker" en gewelddadige beeldtaal die Joodse identiteit combineert met ziekte-metaforen. De terugkerende spreuk "joden lopen altijd weg" laat zien hoe sport een vehikel werd voor ontmenselijkende retoriek.

7 oktober en Holocaust-omkering

De Hamas-aanvallen veroorzaakten een explosie van content waarin historische narratieven werden omgekeerd. Meerdere berichten vergeleken Israëlische acties met nazistisch gedrag, met uitspraken als "Israël is nazi-Duitsland nummer 2" en beweringen dat er een nieuwe Holocaust plaatsvindt in Gaza. Deze omkering is antisemitisch omdat zij Joods historisch trauma inzet tegen Joden zelf, de unieke aard van de Holocaust ontkent en tegelijkertijd het morele gewicht ervan exploiteert.

Complottheorieën en financiële controle

De familie Rothschild komt prominent voor in uitgebreide complottheorieën die stellen dat zij banken, media en regeringen controleren. Berichten suggereren dat de familie "Israël heeft gecreëerd" en wereldgebeurtenissen manipuleert, waarmee eeuwenoude antisemitische stereotypen over Joodse financiële macht worden herhaald. Deze theorieën worden vaak verbonden met bredere narratieven over het World Economic Forum en vermeende manipulatie door een mondiale elite.

Nederlandse politieke context

Verschillende berichten richten zich specifiek op Nederlandse politici met een Joodse achtergrond of op politici die als pro-Israël worden gezien. Politieke partijen zoals Volt worden weggezet als "Soros-partijen", terwijl kritiek op immigratiebeleid vaak door een antisemitische bril wordt gepresenteerd. Politici zoals Geert Wilders worden tegelijkertijd geprezen vanwege hun steun aan Israël en aangevallen als zijnde "gecontroleerd door Joden". De content laat zien hoe binnenlandse Nederlandse politieke debatten worden besmet door internationale antisemitische narratieven.

Geweld en ontmenselijking

Het meest alarmerend zijn de vele berichten met expliciete oproepen tot geweld, waaronder verwijzingen naar gaskamers en doodswensen. Het ontmenselijkende taalgebruik—waarbij Joodse mensen worden aangeduid als parasieten, kanker of onmenselijk—schept een omgeving waarin daadwerkelijk geweld psychologisch wordt genormaliseerd.

Figuur 33: Automatische door LLM (Google's gemini/2-5-pro) gegenereerde samenvatting van de geclusterde antisemitische data uit 2023

Hoewel deze kleinere topics minder frequent voorkomen, tonen ze de breedte en evolutie van antisemitische denkbeelden en hoe deze voortdurend worden ingepast in nieuwe en bestaande contexten.

5.3 Topics typerend voor Nederland

Binnen de Nederlandse context zetten de patronen uit voorgaande jaren zich voort. Nederlandse politici en politieke partijen worden afgeschilderd als “marionetten” van Soros of de “zionistische lobby”. Partijen als Volt en D66 worden weggezet als “Soros-partijen”, terwijl kritiek op immigratiebeleid door een antisemitische bril wordt gepresenteerd. Politici zoals Geert Wilders worden aangevallen als zijnde “gecontroleerd door Joden”.

Vergelijking 2021 – 2022 – 2023

Een vergelijking over de drie jaren onthult zowel structurele continuïteit als fundamentele verschuivingen in het antisemitische discours. De kernnarratieven, complottheorieën over Joodse wereldmacht, de symbolische rol van George Soros en de Rothschild-familie, en het gebruik van expliciete scheldwoorden, stereotyperingen en holocaust-ontkenning, blijven over alle drie de jaren consistent aanwezig. Deze structurele continuïteit bevestigt dat antisemitisme online een persistent en diepgeworteld fenomeen is dat niet primair wordt gedreven door incidentele gebeurtenissen.

Tegelijkertijd toont elk jaar een duidelijke actualisering van deze kernnarratieven. Waar in 2021 de COVID-19-pandemie en vaccinatiecampagnes het primaire referentiekader vormden voor Holocaust-trivialisering en complotdenken, verbreedde 2022 dit repertoire met complotten rond de oorlog in Oekraïne en Zelensky's Joodse roots doorspekt met pro-Putin-retoriek. 2023 markeert echter de meest ingrijpende verschuiving: de Hamas-aanvallen van 7 oktober en het daaropvolgende conflict transformeren het antisemitische landschap fundamenteel. Conflict-gerelateerde narratieven, zoals Holocaust-inversie, het vergelijken van Joden met nazis en collectieve schuld van de Joodse gemeenschap voor Israëlisch beleid, domineren het discours op een schaal die in voorgaande jaren niet zichtbaar was.

Figuur 34:
Voorbeelden
van berichten
uit de dataset
die aansluiten
bij de topic
analyse

6. Meme analyse

Memes vormen een cruciale component van hedendaagse online communicatie, vooral binnen sociale media. In tegenstelling tot teksten combineren memes beeld en taal op een compacte, vaak humoristische of satirische manier, waardoor ze gemakkelijk deelbaar zijn en een breed publiek kunnen bereiken. Dit maakt ze tot een bijzonder effectief middel voor het verspreiden van ideologieën, inclusief antisemitische denkbeelden. Omdat memes vaak zowel expliciete symbolen als impliciete boodschappen bevatten (dog whistles), kunnen ze subtiele of verholde vormen van haat versterken. Het analyseren van memes biedt daarom een noodzakelijke aanvulling op tekstanalyse, omdat het ons in staat stelt te begrijpen hoe visuele en tekstuele elementen samen antisemitische narratieven verspreiden en versterken.

Voor deze studie zijn ongeveer 10,000 memes⁷⁷ op vergelijkbare wijze als tekstberichten geanalyseerd. De afbeeldingen werden eerst omgezet in image embeddings⁷⁸, numerieke representaties die visuele kenmerken coderen, waarna een clusteringsalgoritme^{79,80} werd toegepast om groepen visueel en inhoudelijk vergelijkbare memes te identificeren. Per cluster genereerde een Large Language Model (LLM) een samenvatting van de belangrijkste thema's, terugkerende symbolen en eventuele publieke figuren die in de afbeeldingen

voorkwamen^{81,82}. Daarnaast werd met Optical Character Recognition (OCR)⁸³ de tekst uit de afbeeldingen geëxtraheerd en met Image Captioning⁸⁴ een tekstuele beschrijving van de afbeeldingen gemaakt. Ook deze werden geclusterd op basis van topics, zodat ook de tekstuele dimensie van de memes systematisch kon worden onderzocht⁸⁵.

6.1 Terugkerende thema's en narratieven in 2023

De memes uit 2023 tonen een voortzetting van de thema's uit voorgaande jaren, maar met een duidelijke verschuiving richting conflict-gerelateerde beeldtaal als gevolg van de Hamas-aanvallen van 7 oktober en het daaropvolgende Israëlisch-Palestijnse conflict. Veel van de klassieke tropen, de voorstelling van Joden als mondiale machthebbers, complotnarratieven rond migratie, LGBTQ+-rechten en feminisme, en de trivialisering of verheerlijking van het nazisme en de Holocaust, blijven aanwezig. Nieuw is de prominente aanwezigheid van anti-Israël-memes die het conflict instrumentaliseren voor antisemitische boodschappen, bijvoorbeeld door de Israëlische vlag af te beelden met een hakenkruis in plaats van de Davidster, of door memes die de Hamas-aanslag van 7 oktober expliciet verheerlijken. Een andere opvallende ontwikkeling is de opkomst van AI-gegenereerde memes; 2023 is het eerste jaar waarin deze in de dataset verschijnen.

6.2 Symboliek en figuren

Ook in 2023 blijven de Happy Merchant⁸⁶ en Pepe the Frog⁸⁷ de dominante visuele iconen in antisemitische memes. De Happy Merchant, de wereldwijd bekende karikatuur die "de Jood" afbeeldt als een samenzweerderige, gierige en manipulatieve

⁷⁷ Deze memes zijn afkomstig uit de data die eerder voor dit onderzoek als antisemitisch werd getagd. Het aantal geanalyseerde memes is in verhouding tot tekstuele data klein. Dit omdat enerzijds het ophalen van afbeeldingen uit relatief verouderde data (2023) niet altijd evident is en anderzijds de analyse van beeldmateriaal op grote schaal tijdrovender is.

⁷⁸ Hiervoor gebruikten we het blip2-opt-2.7b model: <https://huggingface.co/Salesforce/blip2-opt-2.7b>

⁷⁹ Hiervoor gebruikten we de clusterings-modellen HDBSCAN in combinatie met UMAP: <https://medium.com/@ps.deeplearning/training/hdbscan-clustering-and-umap-visualisation-f31e653f7218>

⁸⁰ Vooraleer clustering plaatsvond, werd de data eerst genormaliseerd aan de hand van PCA: <https://medium.com/geekculture/the-math-behind-everything-about-principle-component-analysis-pca-d6fobaff5681>

⁸¹ Hiervoor gebruikten we gemini/gemini-1.5-pro: <https://cloud.google.com/vertex-ai/generative-ai/docs/models/gemini/1-5-pro>

⁸² En de Python library LiteLLM: <https://www.google.com/search?client=ubuntu-sn&channel=fs&q=litellm>

⁸³ Hiervoor gebruikten we de Python library pytesseract: <https://pypi.org/project/pytesseract/>

⁸⁴ Hiervoor werd eveneens het blip2-opt-2.7b model gebruikt: <https://huggingface.co/Salesforce/blip2-opt-2.7b>

⁸⁵ Voor meer informatie omtrent de technische aspecten van de meme analyse zie het methodologisch document hoofdstuk 4.4 en het uitgebreide technische rapport hoofdstuk 5.

⁸⁶ https://en.wikipedia.org/wiki/Happy_Merchant

⁸⁷ https://en.wikipedia.org/wiki/Pepe_the_Frog

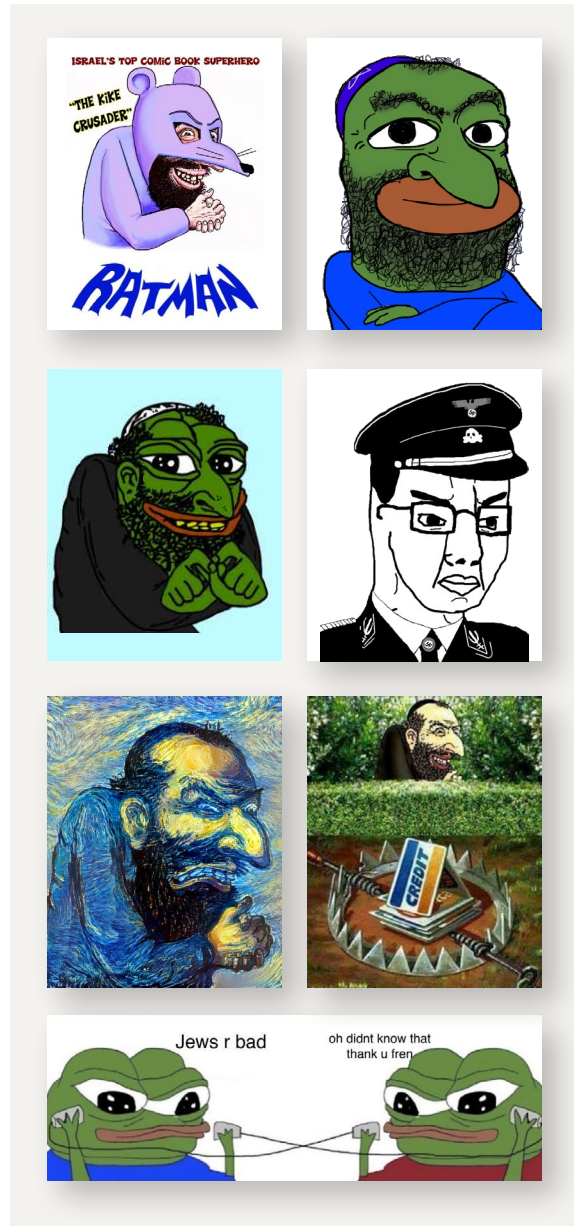

Figuur 35: Anti-Israël-memes figuur, verschijnt in talrijke variaties. Pepe the Frog wordt wederom afgebeeld in nazi-uniformen, met SS-symboliek of met stereotyperende Joodse kenmerken. Daarnaast treffen we in 2023 voor het eerst variaties aan van de Wojak-meme⁸⁸, een derde virale cartoonfiguur, herkenbaar door de simplistische zwartwit tekeningen. Varianten van Wojak worden eveneens gecombineerd wordt met karikaturale Joodse gelaatsrekken of nazi symboliek. Deze visuele figuren functioneren als dogwhistles: voor ingewijden direct herkenbaar, terwijl buitenstaanders hun antisemitische connotaties niet altijd doorzien.

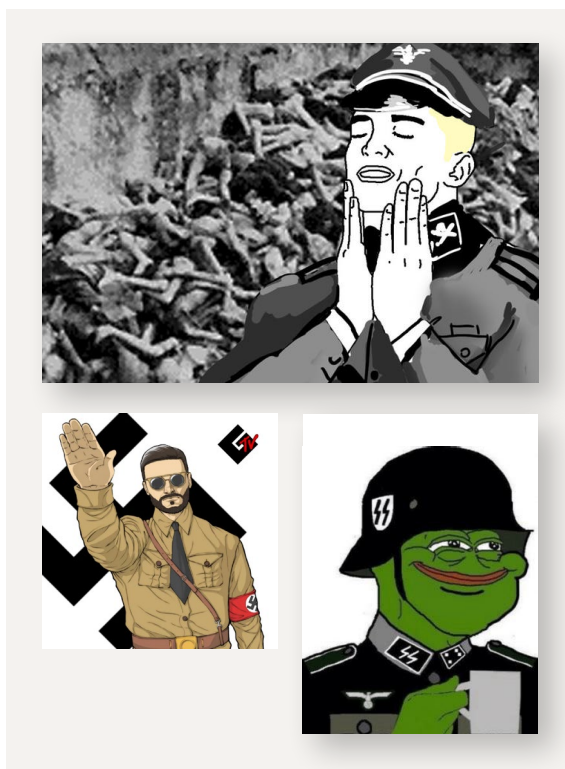
Nazi-symboliek en -verheerlijking blijven ook prominent aanwezig, met memes die swastika's, SS-insignes en andere nazi-referenties tonen. Hitler en andere nazi-leiders worden in sommige memes expliciet verheerlijkt⁸⁹.

⁸⁸ <https://en.wikipedia.org/wiki/Wojak>

⁸⁹ Neonazi influencers zoals John Minadeo II (Twitter/X handle @_HandsomeTruth) staan bekend om hun gebruik van nazi symboliek zowel online als in real life: https://en.wikipedia.org/wiki/Jon_Minadeo_II

Figuur 36: Memes met The Happy Merchant, Pepe the Frog en Wojak

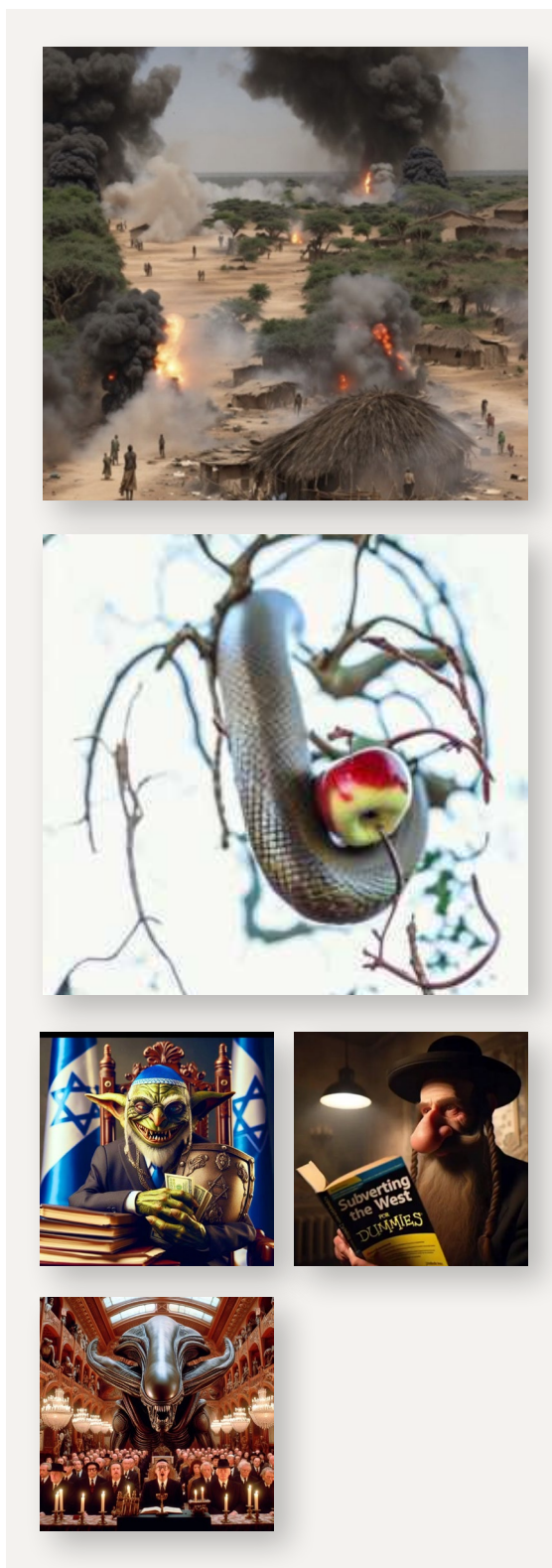
Figuur 37: Memes met nazi-symboliek en nazi-verheerlijking

De trend van “subliminale memes” die in 2022 voor het eerst zichtbaar werd, zet zich in 2023 voort. In deze afbeeldingen wordt de antisemitische boodschap pas duidelijk na nauwkeuriger kijken; bijvoorbeeld door de afbeelding te verkleinen of van perspectief te veranderen. Deze memes functioneren als ultieme dogwhistles: personen die niet vertrouwd zijn met specifieke antisemitische tropen zullen de boodschap niet herkennen, terwijl ingewijden deze onmiddellijk decoderen. Daarnaast treffen we in 2023 voor het eerst AI-gegenereerd antisemitische memes aan.

6.3 Complottheorieën

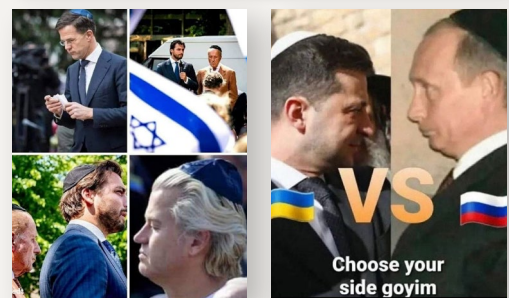
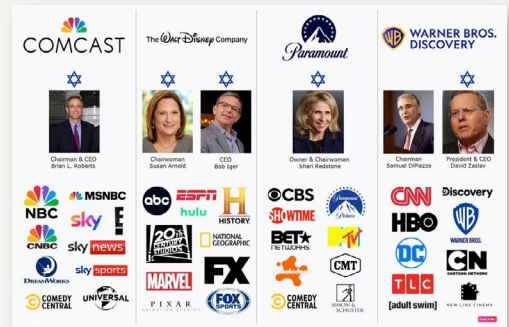
De complotnarratieven in de memes van 2023 sluiten nauw aan bij de thema's die ook in de tekstuele data domineren. George Soros is opnieuw prominent vertegenwoordigd met honderden memes waarin hij wordt afgeschilderd als poppenspeler die politiek, media en maatschappelijke bewegingen aanstuurt. Opvallend is dat sommige Soros-memes

⁹⁰ <https://gnet-research.org/2023/11/13/for-the-lulz-ai-generated-subliminal-hate-is-a-new-challenge-in-the-fight-against-online-harm/>

Figuur 38: Subliminale memes en AI-gegenereerde memes

specifiek verwijzen naar zijn vermeende macht over Nederlandse politieke partijen en politici, waarbij met name Volt wordt genoemd. Ook de Rothschild-familie en BlackRock verschijnen in gelijkaardige memes als symbolen van vermeende Joodse financiële controle.

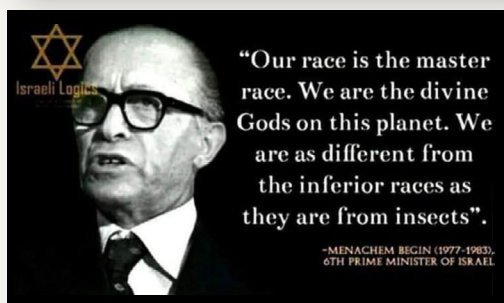
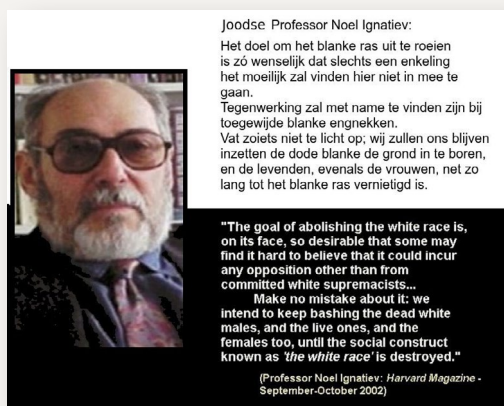
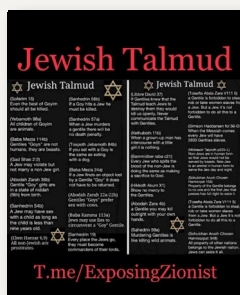

Figuur 39: Een terugkerend visueel genre betreft de ophijsting van bekende Joodse personen (politici, journalisten, mediafiguren en andere publieke persoonlijkheden) gemarkeerd met een Davidster of ander Joods symbool. Deze memes beogen de vermeende “Joodse macht” zichtbaar te maken door de Joodse achtergrond van invloedrijke figuren te benadrukken en hen zo verdacht te maken. Verwant hieraan zijn memes waarin Nederlandse en internationale politici worden afgebeeld in het gezelschap van Joodse personen, met een keppeltje of naast een Israëli vlag, om te suggereren dat zij “onder Joodse controle staan”.

Figuur 40: Ophijstingen van Joodse publieke figuren en politici met Joodse symbolen

Foto's van bekende Joden uit de geschiedenis vergezeld van verzonnen citaten vormen een apart cluster. Deze neppe quotes beweren doorgaans dat Joden naar wereldoverheersing streven of niet-Joden willen onderdrukken, en presenteren deze fabricaties als historisch bewijs voor antisemitische complottheorieën. Het is opvallend dat deze quotes soms in het Nederlands vertaald zijn.

Figuur 41:
False quotes

Hetzelfde mechanisme is zichtbaar in memes met valse Talmud-citaten die beweren dat de Talmud oproept tot pedofilie, transseksualiteit of geweld tegen niet-Joden. De Khazaren-mythe keert eveneens terug in visuele vorm, met kaarten en infographics die beweren dat hedendaagse Joden geen werkelijke afstammelingen zijn van de bijbelse Israëlieten.

Figuur 43:
Memes die Joden afbeelden als een macht die de westerse of "witte" cultuur wil ontwrichten

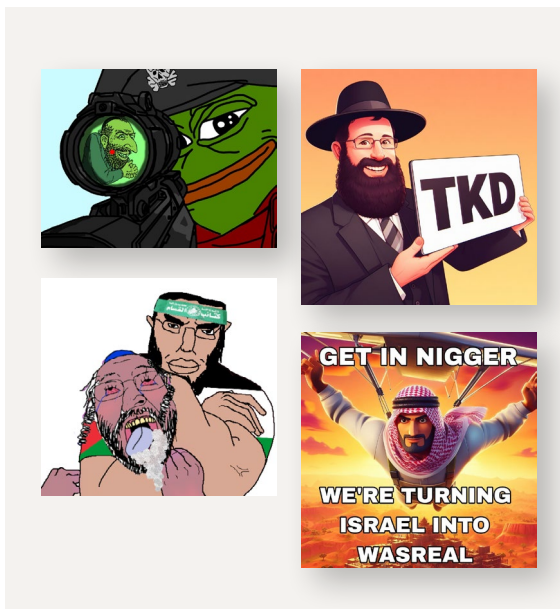
Figuur 42: Complottheorieën over de Talmud en Khazaria

Memes die Joden afbeelden als een macht die de westerse of “witte” cultuur wil ontwrichten, blijven een substantieel genre. Joden worden beschuldigd van het “pushen” van een zogenaamde LGBTQ+, transgender- of feministische agenda, het orchestreren van massa-immigratie en het bevorderen van “Cultural Marxism”; alles met als vermeend doel de traditionele westerse samenleving te ondermijnen.

6.4 Geweld en dehumanisering

Een bijzonder verontrustend aspect van de memes uit 2023 is de expliciete aanwezigheid van geweld en dehumanisering. Verschillende afbeeldingen tonen Joden als dieren, ratten of ander ongedierte, of laten zien hoe ze fysiek worden aangevallen en vermoord. In 2023 zien we de afkorting “TKD” (Total Kike Death) voor het eerst verschijnen in Nederlandse memes, een extreem gewelddadige oproep tot genocide tegen Joden die haar oorsprong vindt in de meest radicale online gemeenschappen (waaronder de radicaal-rechtse Groyper beweging)⁹¹. Daarnaast treffen we memes aan die de Hamas-aanslag van 7 oktober expliciet verheerlijken, een ontwikkeling die direct samenhangt met de escalatie van het Israëlisch-

Figuur 44:
Expliciete
aanwezigheid
van geweld en
dehumanisering

⁹¹ TKD zien we voor het eerst in 2023 in Nederlandse content verschijnen, maar de afkorting gaat al langer mee en is hoogstwaarschijnlijk afkomstig uit de radicaal-rechtse Groyper online subcultuur die veelal bestaat uit volgers van de white-supremacist Nick Fuentes <https://www.adl.org/resources/hate-symbol/tnd-and-tkd> & <https://en.wikipedia.org/wiki/Groyper> & https://en.wikipedia.org/wiki/Nick_Fuentes

Palestijnse conflict en die in voorgaande jaren geen equivalent kent.

6.5 Tekstuele inhoud (OCR en captions)

De OCR- en caption-analyses bevestigen en versterken deze bevindingen. Het dominante topic in beide analyses betreft complottheorieën over Joodse werelddominantie, financiële controle en historisch verraad met narratieven over de “New World Order⁹²” en “Great Reset⁹³”. Soros als globalistische poppenspeler en nazi-collaborateur vormt een apart prominent topic, evenals complottheorieën over de Rothschild-familie en vermeende Joodse controle over wereldbanken en regeringen. De ondertussen bekende complotten die Joden linken aan satanisme, Khazaren, communisme, de moord op Jezus en het Bloedsprookje, komen eveneens aan bod. De OCR-analyse vindt daarnaast verwijzingen naar Zelensky’s Joodse identiteit en vaccins in de context van zionistische controle. Nieuw is de prominente aanwezigheid van anti-Israël thematiek, zoals het vergelijken van Joden met nazis.

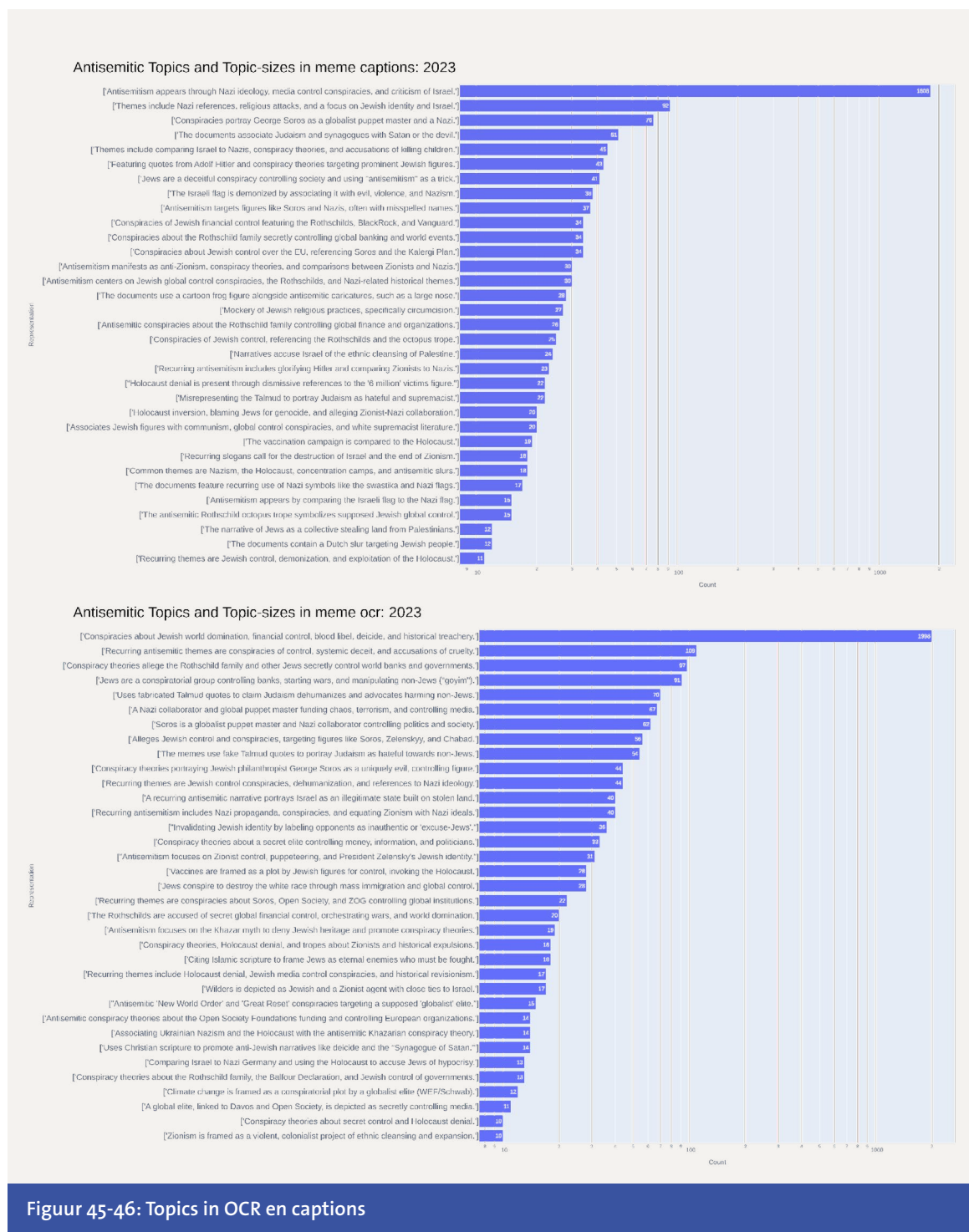
Vergelijking 2021 – 2022 – 2023

De vergelijking over drie jaren toont een opmerkelijke structurele continuïteit in het visuele repertoire van antisemitische memes. De Happy Merchant, Pepe the Frog, olijstingen van Joodse publieke figuren en de “puppet master”-beelden vormen een consistent visueel vocabulaire dat over alle drie de jaren herkenbaar blijft. Ook de onderliggende complotnarratieven, Joodse wereldmacht, de symbolische rol van Soros en de Rothschilds, en het vermeende Joodse plan om de westerse samenleving te ontwrichten, blijven structureel aanwezig.

Tegelijkertijd tekenen zich verschuivingen af. Waar 2021 sterk werd gekleurd door Covid-19 en vaccinatie-gerelateerde memes, en 2022 nieuwe accenten toevoegde met de oorlog in Oekraïne, Kanye West (Amerikaanse muziekproducent omstreten vanwege zijn antisemitische uitspraken) en de opkomst van subliminale memes, markeert 2023 een verschuiving door de introductie van conflict-gerelateerde beeldtaal. Anti-Israël-memes waarin de Israëlische

⁹² https://en.wikipedia.org/wiki/New_World_Order_conspiracy_theory

⁹³ <https://www.knack.be/nieuws/wereld/hoe-de-great-reset-uitgroeide-tot-een-wereldwijd-complot/>

vlag wordt gecombineerd met nazi-symboliek, en memes die de Hamas-aanslag verheerlijken, vormen een geheel nieuw visueel genre dat in voorgaande jaren afwezig was. Daarnaast is 2023 het eerste jaar waarin AI-gegenereerde memes verschijnen, een ontwikkeling die de productie en verspreiding van antisemitische beeldtaal potentieel versnelt

en professionaliseert. De aanwezigheid van de extremistische afkorting "TKD" (Total Kike Death) wijst ten slotte op een verdere radicalisering van de meest extreme online gemeenschappen, waarin oproepen tot genocide in meme-vorm worden verpakt.

7. Tijdslijn

Naast de inhoudelijke analyse van thema's en narratieven is het relevant om te onderzoeken hoe de verspreiding van antisemitische uitingen zich in de loop van 2023 heeft ontwikkeld. Daartoe is in dit rapport gebruik gemaakt van PELT (Pruned Exact Linear Time)⁹⁴ changepoint detection⁹⁵: een statistische methode die de dagelijkse ratio antisemitische berichten per platform opsplijst in statistisch te onderscheiden periodes. PELT identificeert de momenten waarop het niveau van antisemitische activiteit significant verandert, waardoor korte en intense pieken onderscheiden kunnen worden van langer durende periodes met een verhoogde of verlaagde basisintensiteit. De tijdssegmenten worden vervolgens inhoudelijk geanalyseerd via geautomatiseerde thema-extractie op basis van de meest representatieve berichten. Op deze manier kan niet alleen worden vastgesteld wanneer antisemitisme piekte, maar ook waardoor en hoe.

Om de tijdslijnanalyse correct te interpreteren, is het van belang te begrijpen wat de gehanteerde percentages precies meten. De genoemde waarden (basisratio, gemiddelde intensiteit en piekintensiteit) drukken hetzelfde uit: het aandeel antisemitische berichten binnen een gegeven tijdspanne. De basisratio geeft dit aandeel weer over alle berichten binnen een dataset: in de jaarrapporten is dat het betreffende kalenderjaar, in de geaggregeerde analyse de volledige vierjarige periode. De gemiddelde intensiteit van een PELT-segment geeft het gemiddelde van de dagelijkse ratio's over de dagen binnen dat specifieke tijdssegment. De piekintensiteit is de hoogste dagelijkse waarde die binnen een segment werd bereikt. Het is hierbij belangrijk de periodieke gemiddelde intensiteit niet te verwarren met het percentage antisemitische berichten over een gehele dataset.

7.1 Evolutie in de tijd

Het eerste kwartaal en de zomer van 2023 vertonen een relatief stabiel patroon dat grotendeels in lijn ligt met de jaren ervoor. Op Twitter/X en WordPress-blogs detecteert PELT een verhoogd segment vanaf april 2023, gevoed door narratieven rond de kabinetscrisis over asiel en de uiteindelijke val van het kabinet-Rutte IV⁹⁶. Toenemende spanningen in Israël lijken eveneens een rol te spelen^{97,98}. Op Marokko.nl is een vergelijkbare opwaartse trend zichtbaar vanaf de zomer van 2023.

Het eerste driekwart van het jaar wordt echter volledig overschaduwd door de gebeurtenissen van 7 oktober 2023. De Hamas-aanslagen genereren de meest abrupte en brede verschuiving in de tijdlijn van 2023. Op vrijwel elk platform detecteert PELT de dag erna als begin van een nieuw segment, met een significant hoger percentage antisemitische berichten. Op Twitter/X piekt het discours in de tweede helft van oktober met een piekintensiteit van 6% (tegenover gemiddeld 0,57% in de periode mid 2021 - begin 2023), gedreven door een combinatie van complotdenken (53,7%) en anti-zionisme (42,5%). De inhoud centreert zich rond globalisme-complottheorieën over Soros en de Rothschilds, met expliciete genocideoproepen als 'uitroeiing van de Joden'. De impact is platformoverstijgend: ook op platformen zoals Facebook, YouTube, TikTok, Instagram, Reddit en ook het lokale Geenstijl (platformen waar we doorgaans lagere niveaus van antisemitisme aantreffen) piekt antisemitisme in deze periode en treffen we frases als 'endlösung 2.0', 'Holocaust was te kort' en 'joden moeten uitgeroeid worden, te beginnen met Israël'. Op Marokko.nl is de reactie bijzonder snel en scherp, met een piekintensiteit, waarbij anti-zionisme en complotdenken samenvloeien in beweringen als 'de nazi's waren een onderdeel van het zion project'.

⁹⁴ <https://emmorts.github.io/SignalSharp/docs/detection/pelt.html>

⁹⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/Change_detection

⁹⁶ <https://www.rijksoverheid.nl/regering/over-de-regering/kabinetten-sinds-1945/kabinet-rutte-iv>

⁹⁷ Juli 2023: <https://vrede.be/nl/nieuws/geweld-de-bezette-palestijnse-gebieden-loopt-verder-uit-de-hand>

⁹⁸ April 2023: <https://nos.nl/artikel/2470427-gewelddadige-ramadan-op-tempelberg-drie-vragen-over-de-invallen-bij-al-aqsa>

Figuur 47: verhoogde intensiteit in het voorjaar en zomer 2023 op Twitter/X, WordPress-blogs en Marokko.nl

7.2 De tweede golf: verkiezingen en platformspecifieke escalatie

In november en december 2023 ontstaat op veel van deze platformen een tweede (kleinere) golf die samenvalt met de Nederlandse Tweede

Kamerverkiezingen van 22 november 2023⁹⁹. Deze winterpiek is met name zichtbaar op Blackbx. Het discours daar bestaat vrijwel geheel uit complotdenken (95,1%), inclusief rituelemoordaantijgingen van ‘Satanische kinder offers’.

⁹⁹ https://nl.wikipedia.org/wiki/Tweede_Kamerverkiezingen_2023

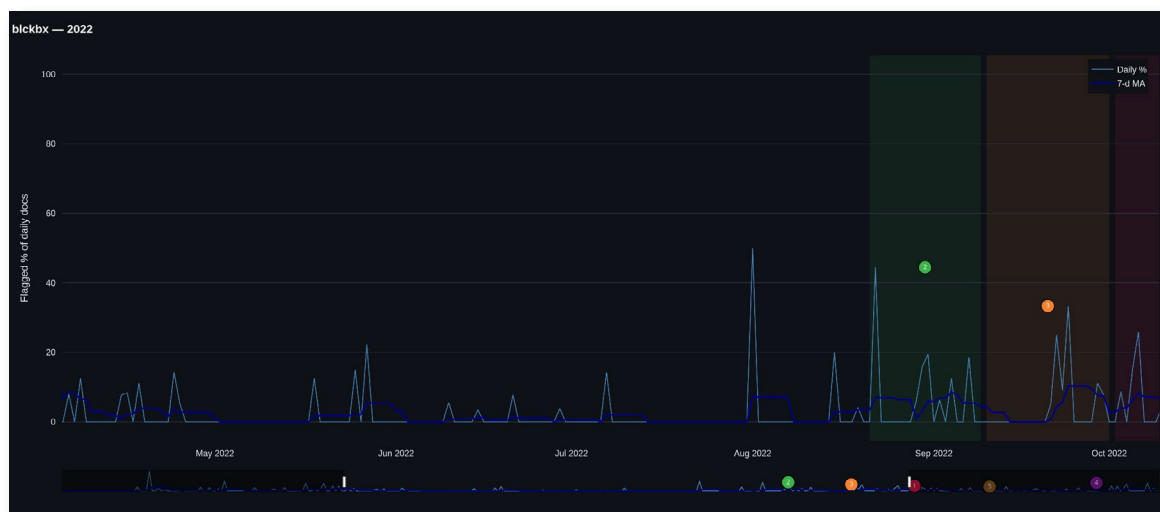
Vergelijking met 2021–2023

Vergeleken met 2021 en 2022 laat 2023 een fundamenteel andere dynamiek zien. Waar 2021 werd gekenmerkt door twee duidelijk afgebakende golven rond respectievelijk Covid-gerelateerde complot narratieven en de Gaza-escalatie van mei, en 2022 door versnipperde platformspecifieke pieken op binnenlandse ankerpunten, wordt 2023 gedomineerd door één overheersend cross-platform breekpunt: 7 oktober. Dit breekpunt is in omvang en gelijktijdigheid ongekend in de vierjarige dataset.

Thematisch bevestigt 2023 de verschuiving die al in 2022 zichtbaar was: complotdenken verdwijnt niet, maar vernauwd zich inhoudelijk rond het Israëlisch-Palestijns conflict. Anti-zionisme groeit in 2023 uit tot een dominante subcategorie op mainstream platforms, terwijl rassensideologisch antisemitisme (VRWE) geconcentreerd blijft op fringe-omgevingen. De PELT-analyse laat het volgende tweeledige patroon zien: een onmiddellijke, brede reactieve golf na 7 oktober, gevolgd door een meer platform-specifieke en ideologisch-gedreven tweede golf in november-december, waarbij complotnarratieven rondom de verkiezingen werden ingeweven in het conflict-kader.

Figuur 48: Piekwaarden op en na de Hamas-aanval van 7 oktober 2023; Youtube, TikTok, Instagram, GeenStijl, cross-platform

Figuur 49: Piekwaarden in november 2023 op Blackbx

8. Conclusie

Dit rapport biedt een breed en systematisch overzicht van de aanwezigheid en verspreiding van antisemitisme in het Nederlandse sociale medialandschap van 2023. Door gebruik te maken van grootschalige, real-time dataverzameling, AI-gestuurde analyses en aanvullende benaderingen zoals netwerk-, topic- en meme-analyse, is het mogelijk geweest om niet alleen de kwantitatieve omvang, maar ook de verspreiding en thematische inbedding van antisemitische discoursen te duiden. De resultaten tonen aan dat 2023 een kanteljaar vormt: de escalatie van het Israëlisch-Palestijnse conflict na 7 oktober heeft het antisemitische landschap online fundamenteel getransformeerd.

De belangrijkste bevindingen zijn als volgt samen te vatten:

- **Omvang en distributie**

Hoewel antisemitische berichten een minderheid vormen van het totale online discours, vertaalt de schaal van het datacorpus (11,7 miljoen berichten van 15 platformen) zich in een aanzienlijk absoluut volume. Het percentage antisemitische berichten is in 2023 verdubbeld ten opzichte van voorgaande jaren, tot circa 1% in de geharmoniseerde dataset. Deze berichten concentreren zich opnieuw disproportioneel op fringe- en semi-geïsoleerde platformen zoals 4chan, Sozellig en Telegram, maar zijn ook substantieel aanwezig op mainstream platformen als Twitter/X en Facebook.

- **Taal en context**

De dominante terminologie in antisemitische berichten is in 2023 fundamenteel verschoven. Waar in 2021 en 2022 complotgerelateerde termen zoals “George Soros”, “WEF” en “antifa” de frequentieelste aanvoerden, zien we in 2023 een sterke opkomst van conflict-gerelateerde terminologie. “Zionisten” is de meest voorkomende term, een woord dat in voorgaande jaren niet in de top 25 aanwezig was. Deze verschuiving weerspiegelt direct de impact van de escalatie van het Israëlisch-Palestijnse conflict in oktober 2023.

- **Toxiciteitsniveau**

Het discours over de Joodse gemeenschap blijft structureel toxischer dan het algemene online discours. Het percentage berichten dat

antisemitische scheldwoorden en jargon bevat, is meer dan vervijfvoudigd ten opzichte van 2021: van 0,01% naar 0,053% in de geharmoniseerde dataset. Dit wijst op een toenemende normalisering van antisemitisch taalgebruik op het Nederlandse internet.

- **Samenhang met complottheorieën**

Het aandeel antisemitische berichten met een complotlabel is gedaald van 72,8% in 2022 naar 64,4% in 2023, maar complotdenken blijft een dominante dimensie. Centrale thema's zijn George Soros, de Rothschild-familie en bredere narratieven over een vermeende “Joodse elite”. Daarnaast zijn obscure complottheorieën zoals de Khazaren-mythe, “Synagoge van Satan” en valse Talmud-citaten nadrukkelijk aanwezig. De relatieve daling hangt samen met de sterke toename van conflict-gerelateerd antisemitisme, dat minder met traditioneel complotdenken verbonden is.

- **Anti-zionisme en conflict-gerelateerd antisemitisme**

Het aandeel anti-zionistische en anti-Israëlische retoriek binnen antisemitische berichten is gestegen van 16,9% in 2022 naar 30% in 2023. De grens tussen Israël-kritiek en antisemitisme wordt hierbij systematisch overschreden, met Holocaust-inversie, de gelijkstelling van Israël met nazi-Duitsland en de collectieve schuld van de Joodse gemeenschap voor Israëlisch beleid als prominente narratieven.

- **Holocausttrivialisering en -omkering**

Holocaust-gerelateerde thema's blijven aanwezig, maar vertonen in 2023 een duidelijke verschuiving. Naast de traditionele vormen van ontkenning en trivialisering zien we een sterke toename van Holocaust-inversie: het vergelijken van Israëlische acties met die van nazi-Duitsland en de beschuldiging dat er een “nieuwe Holocaust” in Gaza plaatsvindt. Deze omkering is antisemitisch omdat zij Joods historisch trauma inzet tegen Joden zelf, de unieke aard van de Holocaust ontkent en tegelijkertijd het morele gewicht ervan exploiteert.

- **Intersectionaliteit, extremisme en TTLs**

Antisemitisme blijft sterk verweven met andere

vormen van extremisme en haatspraak. Het percentage antisemitische bedreigingen met dood en geweld (TTLs) binnen antisemitische berichten is relatief stabiel gebleven (1-1,5%), maar het absolute aantal is meer dan verdubbeld ten opzichte van 2021-2022, als logisch gevolg van de algemene toename van antisemitisme. Het percentage antisemitische TTLs in de gehele dataset is gestegen van 0,005% in 2021-2022 naar 0,013% in 2023. Dit is een alarmerende waarneming: het gaat hier om directe bedreigingen met dood en geweld tegenover de Joodse gemeenschap.

- **Netwerken en verspreiding**
De netwerkanalyse toont een duidelijke politieke stratificatie binnen het Nederlandse Twitter/X-landschap, met antisemitisme verspreid over zowel rechts-radicalen als links-georiënteerde clusters. De grootste concentratie van verspreiders bevindt zich in de rechts- tot radicaal-rechtse en complotgeoriënteerde zone. Een opvallende nieuwe ontwikkeling in 2023 is de zichtbare aanwezigheid van buitenlandse accounts die via interacties met Nederlandse gebruikers invloed uitoefenen op het antisemitische discours. Deze internationalisering vindt primair ingang via rechts-radicalen netwerken en duidt op een toenemend transnationaal karakter van online antisemitisme.
- **Topic analyse**
De topic analyse onthult een fundamentele verschuiving in de thematische structuur van het antisemitische discours. Het grootste topic betreft antisemitisme verweven met complottheorieën over heimelijke Joodse controle, maar daarnaast manifesteren de directe gevolgen van het Israëlisch-Palestijnse conflict zich in meerdere grote clusters. Holocaust-inversie, het bloedspookje, collectieve schuld van de Joodse gemeenschap en de verstrengeling van anti-Israël-retoriek met antisemitisme vormen prominente thema's die in voorgaande jaren niet of nauwelijks op deze schaal zichtbaar waren. De aanpassing van (soms eeuwenoude) complottheorieën aan actuele geopolitieke gebeurtenissen bevestigt de dynamische en adaptieve aard van antisemitisch discours. Ook verweven complotten antisemitisme met andere haatdragende narratieven, zoals racisme, anti-immigratie retoriek, misogynie en homofobie, waarin met name het thema van de zogenaamde "teloorgang en/of bedreiging van de Westerse cultuur" centraal staat.
- **Visuele cultuur en memes**
De meme-analyse laat zien dat 2023 een duidelijke verschuiving markeert richting conflict-gerelateerde beeldtaal. Anti-Israël-memes waarin de Israëlische vlag wordt gecombineerd met nazi-symboliek, en memes die de Hamas-aanslag verheerlijken, vormen een geheel nieuw visueel genre. Tegelijkertijd blijven traditionele antisemitische figuren als de Happy Merchant, Pepe the Frog en het Wojak-meme herkenbaar aanwezig. Twee nieuwe ontwikkelingen zijn alarmerend: de opkomst van AI-gegenereerde antisemitische memes en het verschijnen van de extremistische afkorting "TKD" (Total Kike Death) in Nederlandse memes; een oproep tot genocide.
- **Tijdsdynamiek**
De tijdslijnanalyse toont een scherp kantelpunt na 7 oktober 2023. In de eerste drie kwartalen bleef het percentage antisemitische berichten relatief stabiel en vergelijkbaar met voorgaande jaren, met uitzondering van een geleidelijke opwaartse trend op enkele platformen, zoals Twitter/X en WordPress-blogs vanaf april, gevoed door de binnenlandse kabinetscrisis en oplopende spanningen in Israël. Vanaf 8 oktober exploderen de percentages op vrijwel alle platforms simultaan: PELT detecteert op het overgrote deel van de vijftien gemonitorde platforms de dag na de Hamas-aanslagen als statistisch onderscheiden beginpunt van een nieuw segment. Op platforms waar antisemitisme voorheen relatief laag lag, zoals Instagram, YouTube en Facebook, is de stijging verhoudingsgewijs het sterkst. De Hamas-aanslagen markeren bovendien niet alleen een kwantitatief maar ook een kwalitatief kantelpunt. Het dominante thematische kader verschuift van covid- en globalisme-gerelateerd complotdenken, dat 2021 en 2022 typeerde, naar een conflict-gecentreerd antisemitisme waarbij anti-zionisme en complotdenken onlosmakelijk vervlochten raken. Geen enkel platform keert na oktober terug naar zijn eerdere basisniveau. De Hamas-aanslagen markeerden daarmee een breekpunt dat het online antisemitische landschap in fundamentele zin heeft hervormd.

Colofon

Titel

Antisemitisme in het Nederlandse sociale media landschap: 2023

Publicatiedatum

Mei 2026

Opdrachtgever

Centrum Informatie en Documentatie Israël (CIDI) *in casu* Stichting Informatie en Meldpunt Antisemitisme (meldantisemitisme.nl)

Uitvoering en onderzoek

Textgain

Financiële ondersteuning

De onderzoeken zijn mogelijk gemaakt door financiële ondersteuning van de Nationaal Coördinator Antisemitismebestrijding (NCAB).

Methodologie

Dit rapport is gebaseerd op de analyse van publiek toegankelijke online bronnen, waaronder sociale mediaplatformen, discussiefora en andere openbare digitale omgevingen. Voor de detectie en analyse van online antisemitische uitingen werd een combinatie ingezet van AI- en NLP-technieken, meertalige lexicons, contextuele analyse en menselijke validatie, gericht op het in kaart brengen van trends, narratieven, verspreidingsdynamieken en taalgebruik binnen online discussies.

Juridische en ethische disclaimer

De analyses in dit rapport zijn gebaseerd op geautomatiseerde detectie en interpretatie van publieke online content. Hoewel maximale zorgvuldigheid is betracht, kunnen classificaties en interpretaties onderhevig zijn aan contextuele beperkingen. Het rapport heeft als doel maatschappelijke trends en risico's inzichtelijk te maken en vormt geen juridische kwalificatie van individuele uitingen of personen. Persoonsgegevens worden waar mogelijk geaggregeerd, gepseudonimiseerd of geanonimiseerd verwerkt conform de AVG/GDPR en relevante Europese regelgeving.

Vormgeving

Luna 3

Contact

cidi.nl of meldantisemitisme.nl
textgain.com

Copyright

© 2026 Textgain.
Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming, tenzij wettelijk anders is toegestaan.

Online antisemitisme: hoe staat het ervoor?

Sociale media zijn uitgegroeid tot een belangrijke plek waar antisemitische denkbeelden, complottheorieën en haat zich verspreiden. Om een volledig beeld te krijgen van antisemitisme in Nederland liet CIDI, samen met het Meldpunt Antisemitisme en de NCAB, onderzoek uitvoeren door Textgain naar het Nederlandse online landschap.

Deze rapportages brengen de belangrijkste trends, narratieven en ontwikkelingen op Nederlandse sociale media van 2021 tot 2024 in kaart.

Het onderzoek vormt onderdeel van een monitor die de ontwikkeling van online antisemitisme door de jaren heen inzichtelijk moet maken.

Alleen door online en offline ontwikkelingen structureel te volgen, kunnen we antisemitisme beter begrijpen, herkennen en bestrijden.

CIDI meld.
antisemitisme

 textgain

 Nationaal Coördinator
Antisemitismebestrijding
Ministerie van Justitie en Veiligheid